

KAITSE

AXEL
ROSMANN

KODU

N° 16

1936. a.

30 senti

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseleidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. M a i d e
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. T r u u v e r e
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseleidu peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 2 üks lehekülge teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sisemised 60 kr.

Nr. 16

1936

SISUKORD:

A. H. Soome esimese kodaniku külas-
käik.

Toomas Kivi: Olümpia mängudele.

— Milline peab olema matkaja telk?

— Mõnd Saksamaast.

Arved Kongas: Ratturid.

A. H. Hispaania ja mis seal sünnib.

— Mootorpaat „Vikerlane“.

Edgar: Matkaluiskaja.

Ar 936 P
Kaitse

AR EESTI RAHVUS-RAAMATUKOGU

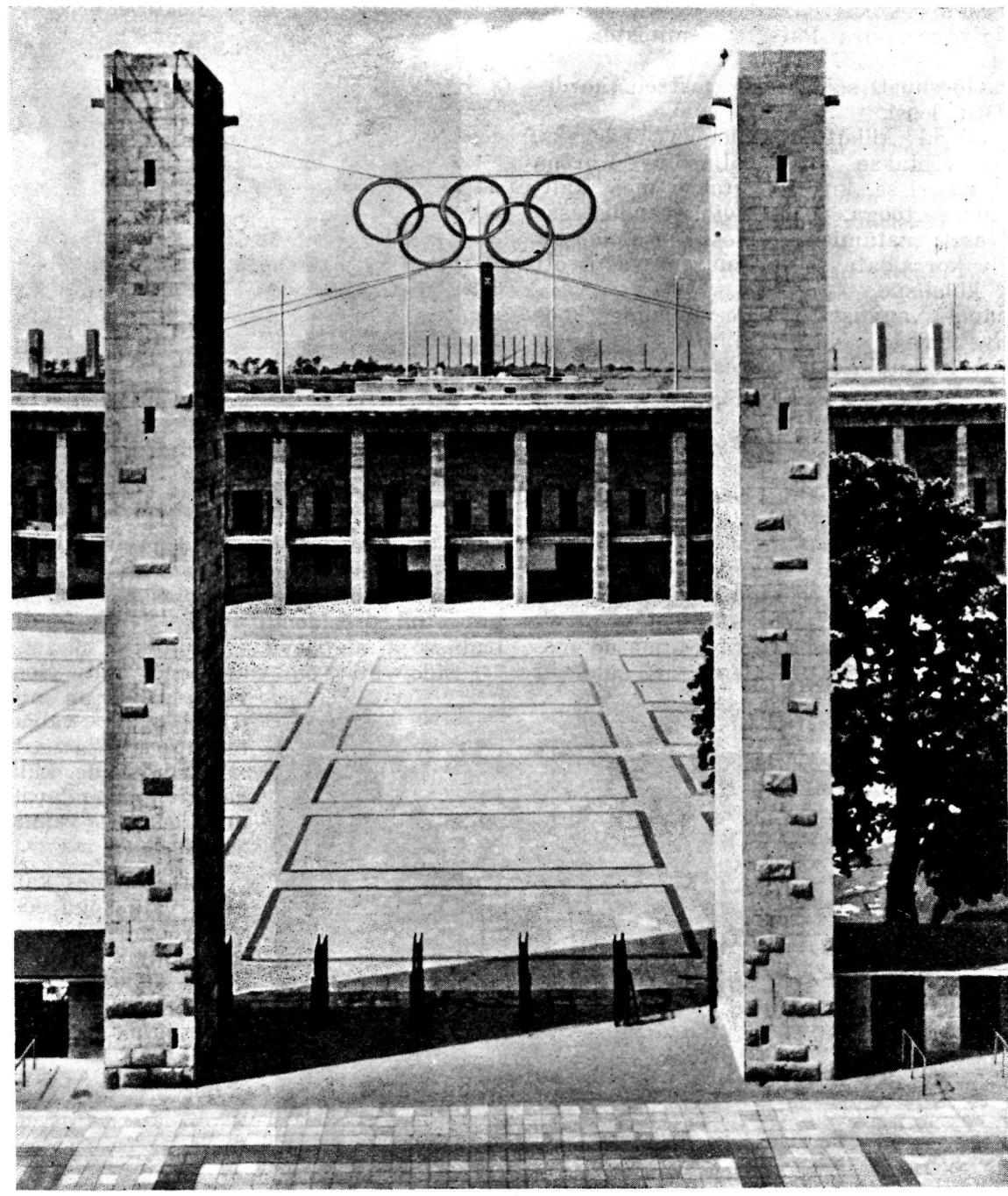
Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 16

Tallinnas, reedel, 31. juulil 1936

XII aastakäik

BERLIINI OLÜMPIA STAADIONI PEAVÄRAV

Soome esimese kodaniku külaskäik

Vennasrahva Soome president P. E. Svinhufvud koos abikaasa ja pojaga saabub 1. augustil külla hra riigivanemale.

Hra presidenti saadab Soome peaminister hra Kiwimäki ja Eesti saadik Soomes hra Rebane. Soome vabariigi esimene kodanik koos oma saatjaskonnaga saabub jahtlaeval Narva-Jõesuhu, kus teda võtab vastu ja tervitab riigivanem hra Päts, välisminister hra Akel j. t.

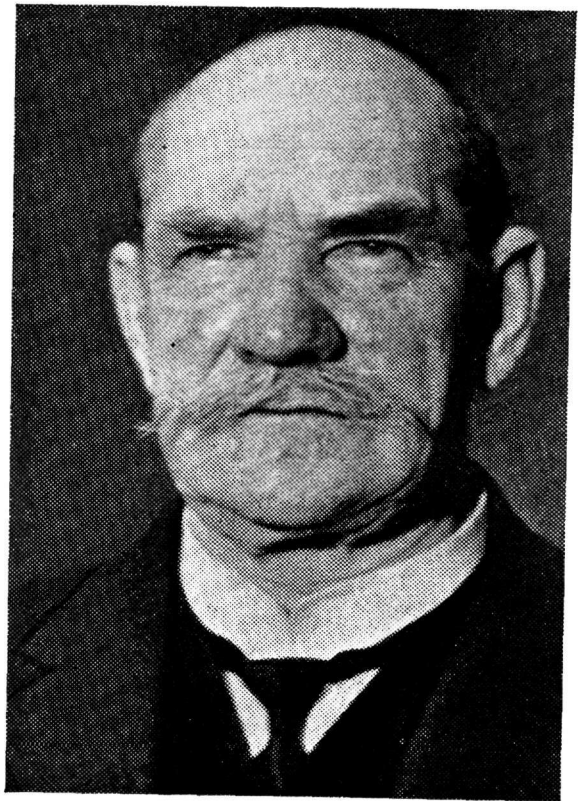
Narva-Jõesuust sõidetakse vastselt korda-seatud Oru lossi.

Siia jäävad külalised kolmeks päevaks, kusjuures võetakse ette väljasõite Kurtna kaitseväge laagrisse, kus tutvutakse meie kaitseväge suvise tööga, põlevkivikaevandustesse ja teistesse vaatamisväärsesse paikadesse. Oru lossis korraldatakse ka suurem vastuvõtt kutsutud külalisile.

Kolmandal augustil kõrge külaline koos hra riigivanemaga sõidab Tallinna ja järgmisel päeval lahkub Soome president Svinhufvud Eestist jahtlaeval, mis vahepeal on Narva-Jõesuust saabunud Tallinna.

Kaitseliidu pere on eriti rõõmus ja õnnelik, et tal avaneb võimalus tervitada vennasrahva esimest kodanikku Eesti pinnal. On ju lugupeetud hra president Eesti kaitseliidu vana sõber ja innukas Soome kaitseliitlane.

Kaitseliit mälestab healmeel sed, et kõrge külaline oma eelmistel külaskäikudel leidis aega külastada meie kaitseliidu peret. Neist külastusist on säilinud unustamatud mälestused. On ju hra president meil üldiselt

väga populaarne, austatud ja lugupeetud. Samuti püsib kustumatu mälestusena see abi, mis andis soome rahvas eesotsas oma lugupeetud presidendi P. E. Svinhufvudiga vabadussõja algpäevil Eestile.

Side, mis on valitsenud alati Soome ja Eesti vahel, on muutunud tihedamaks vabadussõja ohvrite läbi ja vastastiku-sed riigipeade külastamised aiva süvendavad ühendust kahe vennasrahva vahel.

Mitte üksnes kaitseliidu pere, vaid kogu eesti rahvas rõõmustab käesoleva külaskäigu puhul ja tervitab südamlikult vennasrahva presidenti ta saabumise puhul Eestisse.

Oru loss

LÜMPIA- MÄNGUDELE

Erikiri «Kaitse Kodu!le» Berliinist

1. Ületab julgeimadki kujutlused.

Moodne aeg ei tunne ühtki suuremat, maailma haaravamat spordisündmust kui seda on avamisel olevad 11. olümpiamängud Berliinis. Ei ole sugugi arvata, et antiikajal tookordsete kaasaegsete huvi olümpiamängude vastu oleks olnud niisama laialdane kui praegu.

Saksamaa, kes rahvusvahelise olümpiakomitee ülesandel on olümpiavõistluste korraldajaks ja külaliste vastuvõtjaks, juba talvel, millal võisteldi lumel ja jääl, püstitas organisatsiooni- ja osavõturekaordi. Määratu pidulikkusega algavad suvimängud ületavad aga selle rekordi paljukordselt. Nelja aasta eest olid kogu maailma spordirahva silmad suunatud Kalifornia muinasjutu-linna Los Angelesi poole, kellele oli saanud osaks austav ülesanne võtta vastu maailma parimaid sportlasi kümne-daiks olümpiamängudeks. Need õnnelikud, kes selle juures viibisid, olid veendunud, et organisatsioonid, otstarbekuse ja ehituste vägevuse täiuslikkusest, samuti ka atleetlikelt saavutustelt osutub võimatuks veel teine kord säärasega tulla toime. Nad aga eksisid. Peagu uskumatu endaohverdamisega ja spordifanatismi ulatuva vaimustusega endale võetud ülesande täitmiseks asusid sakslased tööle. Ja kuidas nad ettevalmistusi on teinud 11. olümpiapeoks, see ületab julgeimadki kujutlused ja jätab oma varju koguni Los Angelesi. Lugematud miljonid on antud välja hiiglastaadioni ehitamiseks Reichssportfeldil, mis on suur üle ruutkilomeetri, suurepärase basseini ehitamiseks ujujaile, veel toredama vabaõhu-areeni ja paljude teiste väljade ja hoonete ehitamiseks. Saksa valitsus tõesti ei ole olnud kokkuhoidlik, et anda 1936. a. olümpiamängudele raamistikku, mis ületab kaugelt kõike seniolnut.

Suurepäraselt funktsioneeriv propagandaaparaat on juba aastate eest tööle pandud, et värvata osavõttu Berliini olümpiamängudest. Ka sel alal edu ei ole jäänud tulemata. Osavõtjatearvud peagu 60-ne rahvaga ja 5000 atleediga mõlemast soost löövad kõik moodsate olümpiamängude senised rekordid. Ka juba niigi kõrgele kruvitud võistlejate saavutuste rekordid saavad tunda uut tõusu.

Mitte iialgi varem ei ole Vana- ja Uue-Maailma rahvad, samuti ka Must Manner ja Kauge-Ida, ega ka vanad spordinatsioonid ühes edasitungivate noorte rahvastega nii sihiteadlikult ette valmistanud oma olümpioonikud kui 1936. a. olümpiamängudeks. Viimaseil nädalail saabunud teated valitud atleetide uutest rekord-

saavutustest on mõjunud hämmastamapanevalt. Kuigi kliimaatilised olud (karges Põhja-Saksas rekordide saavutamist ei soodusta samal määral nagu sellepoolest lugu on mahedas Kalifornias, tuleb siiski kogu rindel võrratult pinevat võistlust ja seejuures rohkesti ka uusi suursaavutusi. Hoolimata sellest, et olümpiarekordid on praeguseks ajaks jõudnud säärasele kõrgusele, kus neid viimaste aastate kogemustest selgunult ei ole enam võimalik hüppeliselt parandada.

Spordielüdi suurtest võistlustest võtab osa ka hulk eestlasi. Võistlusel valitutege neist rahvaist, kes spordile hoopis teisi summasid suudavad välja anda kui meie, on meie meestel raske püsida võrdsetena. Kuid mida meie parimad atleedid teevad — see on vapralt ja ausalt võistlemine. Kogu meie rahva poolehoiust kantuna on sooviks meie meeste kohta, et nad meie väikese rahva eest väljas olles edukalt esineksid, sellega tõestades, et ka väikese maa atleedid suudavad tulla toime suursaavutustega.

2. „Ja supleb see naisterahvas ka...“

Olümpiaküla basseinis ujuvad jaapanlased treeningut tehes nagu kalad. Noored poisid, veel nooremadki meie parimatest ujujatest. Nüüd ujutakse mitte üksnes olümpiamängudel, vaid kõikjal.

Kuid paari-kolmekümne aasta eest oli mitte üksnes ujumine, vaid supleminegi midagi erakordset ja halvaks pandavat. Mitte üksnes meil, vaid Kesk-Euroopaski.

Paar illustratsiooni. Paarikümne aasta eest saabus Rootsi aadlidaam Innsbrucki. Asus heasse võoras-temajja. Rootslanna oli väga silmapaistev oma uhke

blondsuse ja elegantsuse tõttu. Kadedusest tõsteti ta peale mitmeid kaebusi. Veel praegu alalolevast juurd-lusmaterjaalist on lugeda üht ja teist selle daami silma-torkava riietuse kohta, blondidest juustest, kübaraist jne. Ning lõpuks on öeldud: „Ja supleb see naiste-rahvas ka...“

Mitte üksnes suplemine oli tavatu, vaid ka vannis-käimine. Jälle lugu kuulsatest kuurortidest: Saksa professor asub tervislikel põhjustel ühte Tirooli väike-linna. Otsib korterit ja leiab lõpuks kena suvilataolise maja. Kuid küsib, kus on vannituba.

„Jah — kas mõtlete seda tõsiselt?“ ämestab pere-mees. „Majas vannis käia, seda ma ei kannata!“

See oli paari-kolmekümne aasta eest. Kuid 50-ne aasta eest olid pidamata ka esimesed olümpiamängud. Määratu on see vahe, mis tolleaegset eraldab täna-päevast.

3. Ühe tunniga toimetatakse kohale 130.000 inimest.

Arv on see, mis moodsale inimesele imponeerib eelkõige. Arvu põhjal teeb ta oma hinnangu.

Mõned võrdlused annavad lähemat kujutlust olüm-pia gigantsest suurusest.

Reichssportfeldil kujundati ümber 1.300.000 rü-maapinda. Kui see oleks sooritatud mitte peagu täis-nurksel maatükil, vaid sirge teena 2 meetri laiuses, paremal ja vasakul pool meetrilaiuselt muru, siis oleks kujunenud 325 km pikkune säärane tee, mille katmi-seks kiirrongki vajab 4 tundi.

Liigutati 500.000 kantmeetrit mulda! Normaalse veoauto mahutab 4 kantmeetrit ja on 4 m pikk. Seega oleks selle mullaga saanud täita 125.000 veoautot, mis

EESTI OLÜMPIAMEESKONNA ÄRASÕIDUST BERLIINI 26. juulil s. a. Meeskond marsib läbi linna Balti jaama

oleks annud 500-kilomeetrilise kogupikkuse, kui kõik autod üksteise järele ritta seada.

2½ miljonit tööpäeva läks ära. Sajast töolisest koosnev rühm oleks pidanud töötama 83 aastat, et tulla toime selle tööga.

Ujumisstaadion ühes ajutiste lisatribüünidega mahutab 17.000 inimest, ratsutamisväli ja tennisestaadion kumbki 5.000, suur Mai-väli oma tribüünidega ligi 300.000 pealtvaatajat. Iga päeva kohta arvestatakse 150.000 pealtvaatajaga. See teeb olümpiamängude 16-päevalise kestuse kohta ligi 2½ miljonit inimest. Marsikolonnis neljakaupa, meetrilise vahe juures tuleks see inimeste rongkäik 600 kilomeetri pikkune. Või kui see inimhulk asetada ühte ritta, oleks rivi pikk üle 1500 kilomeetri (Berliinist Põhja-Soome). Et sellest rivist autol 30 km kiiruse juures mööda sõita, kuluks 4 päeva, sõites iga päev 12 tundi.

Olümpiastaadionile suudab S-Bahn ühe tunniga kohale toimetada 48.000, Untergrundbahn 25.000, autod ja omnibused 20.000 ja tramm üle 30.000 — kõik kokku 130.000 inimese ümber. See on peagu niisama suur hulk nagu kogu Tallinna elanikkond. Kõik need olümpiakülalastajad jõuavad ümarguselt 15 minutiga asuda oma kohtadele ja staadionilt niisama ruttu ka lahkuda.

Olümpiameeskond enne ärasõitu rivistatult Balti jaamas

4. Kes tuleb teiseks?

Targad inimesed on üksmeelsel arvamisel, et Ameerikal ei ole karta esimese koha kaotamist olümpia kergejõustikuvõistlusil. Selle üle ei diskuteerita. Äärmisel juhul arutatakse, kas Ameerika suudab võita niisama kõrgelt kui Pariisis, Amsterdamis ja Los Angelesis või on noorte spordirahvuste rünnak nii äge, et tuleb loovutada punkte, mis ei ole ette nähtud selleks.

Kes aga tuleb teisele kohale?

See on küsimus, millele võib tõsiselt kihla vedada:

Soome, Saksa, Jaapan? Või Suur-Britannia, Rootsi, võib-olla koguni Itaalia? Ka Ungari on kohal. Briti domioonidest Kanada ja Lõuna-Aafrika endastmõistetavalt Inglismaa kõrval, kes alati on tulnud toime pipardatud üllatustega.

Kord oli küsimus üksnes: Soome või Saksa? Nüüd seisab Jaapan niisama õigusmatuna nende kõrval. Kes tahab sellele küsimusele vastata, sattumata blameerimise ohtu? Vastata sellele küsimusele ei saa tunnete põhjal. Tuleb kindi pidada teatavaist eeldusist, viimaseil kuudel sooritatud saavutusist. Seetõttu tuleb teha prognoosi iga üksiku ala kohta.

Asume pihta.

100 m: Võib arvestada, et finaali pääseb kaks jän-

Eesti Spordi Keskliidu esimees riigisekretär K. Terras ütleb lahkumissõna olümpiameeskonnale. Temast paremal olümpiameeskonna juht A. Anderkopp

Osa sportlasi saatvast rahvamurrust jaamas

kit, hollandlane, jaapanlane, inglane ja kuuendana kas ungarlane, lõuna-ameeriklane, lõuna-aafriklane või šveitslane. Nii siis lõppjooksus Owens, Metcalfe, Osendarp, Yoshioka, Sweeney ja Gyenes, Fondévilla või Hänni. Võib-olla tuleb sisse aga ka kolmas ameeriklane Wykoff, hollandlane van Beveren või Theunissen (Lõuna Aafrika) või mõni teine, keda praegu ükski ei julge nimetada, näiteks üks sakslasist: Hornberger või Borchmeyer.

Eelmisele sarnane on olukord ka 200 meetris. Finaali pääsevad arvatavasti Ameerika, Holland, Inglise, Saksa ja Schveits.

400 meetris tuleb grandioosne jooks. Kõige ees seisab neeger Archie Williams (USA), siis Smallwood, kes küll haigena asus laevale, edasi tuleb aga esile tõsta inglane Brown ja Roberts, kiire sakslane (Hammann), kuid tähelepanu pöörmata ei saa jätta ka lõuna-aafriklasele Shore'ile ja rootslasele Strandberg'ile.

Pöörane jooks tuleb kindlasti 800 m-is. Sel alal oleks võinud favoriidiks olla Eastman .. kui ta Ameerika valikvõistlustel poleks läbi kukkunud. Nüüd tuleb mainida Woodruffi ja Hornboste'it (USA), edasi rootslane Ny, noor sakslane Harbig, itaallane Lanzi ja võib-olla üllatab ka üks soomlane, kuigi sugugi mitte nii kindlasti kui varemadel aegadel. Kuid sooja ilma juu-

res peaks aeg 1.50 ümber tulema ja siis tahab ka äkki veel üks inglane üllatada, nagu 1924. a. Pariisis ja 1932. a. Los Angelesis. Ainult seda kuidas selle inglase nimi on ei teata.

Terav võistlus on ka 1500 meetris. Siin tahavad Cunningham'il ja Romani'l (USA) asja ära vussida soomlased, siis „keegi Beccali“ tahab kaitsta oma Los Angelesi kuldmedalit kõigi varvastega. Kuid sellel alal on ju veel inglane Wooderson, rootslane Ny, sakslased Mehlhose ja Stadler, on ka ungarlane Szabo. Kõige kindlam on see, et Uno Uba ei pääse finaali.

Nüüd tulevad pikad maad, kus soomlased esirinda asuvad. Kuid jaapanlane Murakoso, ameeriklane Lash, itaallane Cerati, sakslane Syring ja daanlane Nielsen on konkurendid, kes tahavad rääkida sõnakese kaasa.

50 km käimises tundub šansse olevat šveitsil. Tema meesteks on: Schwab, Reiniger ja Aebersold. Konkurentideks on: itaallane Rivolta, inglane Whitlock, sakslane Bleiweiss — ja lätlane Dalinsch, käija maailma-formaadis.

Suurjooksuks on vastuvaidlemata maraton, milles Los Angelesi võitja argentiinlane Zabala oma tiitlit kaitseb ja seejuures peab arvestama lõuna-aafriklast Coleman'i, Ameerika indiaanlast Ellison Brown'i, inglasi Robertson'i, soomlasi ja . . . paljusid tundmatuid, kes just maratoni jooksul armastavad valmistada üllatusi.

Tehnilistel aladel, milleks on heited ja hüpped, on ennustamine veelgi raskem kui jooksudes. Siin on palju ilmast, temperatuurist, võistluspaikade päikeseasendist, samuti õnnest ja juhusest. Väike näide: kaks kaugushüppajat täie kiirusega tormavad rada pidi, tõukavad vägeva hooga ära, hüppavad kaugele, 8 meetri ümber, ühe hüpe mõõdetakse 8.03-ga, teise oma 8.04-ga. Teise hüpe tühistatakse, sest ta astus poole sentimeetri võrra üle. Pärast seda ta ei leia koordineerimist, samm ei tule välja, saavutus jääb väikeseks. Säärasel viisil sakslane Long sooritas oma uue Euroopa rekordi 7.82, kukkudes kehaga tagasi, kuna jalad olid 8 meetri peal.

Kõrgushüppes on favoriitideks mõlemad neegrid — Johnson ja Albritton, kuid Kotkas parima valgena võib üllatada, samuti jaapanlased või keegi teine. Kaugushüppes on esirinnas Owens ja Long, kuid võimatu ei ole, et ka teine sakslane, Leichum, üks jaapanlane ja veel üks eurooplane sõna juure ütlevad.

Teivashüppes tuleb suur duell Ameerika-Jaapani vahel, mis vist küll ameeriklaste võiduga lõpeb. Kolmikhüppes on kangeiks jaapanlased, austraallane Metcalfe, poolakas Luckhaus ja norralane Haugland.

Kuulitõukes on oodata olümpiarekordi põrmustamist, sest alla 16 meetrit tiitlit küll ei saa. Sakslane Voellke, ameeriklane Torrance, soomlane Bärlund ja . . . eestlane Viiding peaksid olema esimese kuue seas. Kettaheites tuleb duell sakslase Schröderi ja rootslase Anderssoni vahel, millesse endid segamata ei jäta ameeriklased Carpenter ja Dunn. Muudest nimedest on mainida itaallast Oberwegeri ja võiks ka veidi tähelepanu juhtida hollandlasele de Bruyni'le. Odaviskes on kõi-

gest hoolimata esimeseks favoriidiks Matti Järvinen, tema järel Nikkanen, sakslased Weimann ja Stock, poolakas Lokajski, ning nende taga ka meie Sule.

Vasaraheites kasvab šanss Saksal, kuid ameeriklased, soomlased, rootslased! Võib äkki vee peale kerkida ka üks iirlane. Annamaad ei maini.

Kes tuleb siis rahvastest kergejõustikus teiseks?

5. Olümpiakillukesti.

Kergejõustikus on ainult üks maailmarekord, mis on pärit ajast enne maailmasõda. Selleks rekordiks on ameeriklase Ryan'i oma vasaraheites aastast 1913 saavutusega 57.77 m. Siis järgneb Nurmi oma 1924. a. püstitatud 10.000 m rekordiga 30.06,2.

11. olümpiamängude staadioni ehitas Werner March. Tema isa, Otto March, aastal 1913 valmistas staadioniplaanid 1916. a. mängudeks, mis maailmasõja tõttu teatavasti jäid pidamata.

Uue aja olümpiamängude asutaja auks Berliini Reichssportfeldil üks tänav ristiti Baron Pierre de Coubertini nimeliseks.

Olümpiafilmi pikkus tuleb pool miljonit meetrit, millest natuke üle poole kasutatakse erilinastamiseks. 200.000 meetri ümber ärälõike-materjaali kavatsetakse kasutada lühifilmidena.

Peagu niisama kaua kui oda keskmisel viskel õhus lendab, lendab ka tornisthüppaja keha õhus kuni vettekukkumiseni: see on 2 sekundi ümber.

Olümpiarekord 100 m jooksus langes 1896. a. Ateena mängudest saadik kuni 1932. a. Los Angelesi mängudeni 12-nelt sekundilt 10,3-le, see on 14,2 protsenti paranemist. Suurimat tõusu on aga sooritanud kettaheite rekord, nimelt 29.14-lt m-lt 49.50-le. See on täpselt 69,0 protsenti.

Berliini mängudeks telliti peale muu: 200 poksikinnast, 120 naiste oda, 480 hokipalli, 1500 siidilippu

olümpiamastidesse, pealeselle 37.000 m lipuriet olümpiastaadioni ja Via triumphalise lipustamiseks.

Kui iga maa, kas väike või suur, kes on õigustatud osa võtma olümpiamängudest, saadaks võistlejaid täisarvuliselt igal olümpiaalal, siis oleks olümpiamängudel 30.000 võistlejat. Sel puhul tuleks aga nii Ameerikal kui San Marinol välja panna 518 atleeti.

Berliinis, olümpiamängude eel.

Toomas Kivi.

Kes esindavad Eestit olümpiaadil

Kergejõustiku olümpiameeskonda kuuluvad järgmised sportlased: Ruudi Toomsalu (100 m jooks ja kaugushüpe), Arnold Viiding (kuulitõuge), Gustav Sule (odavise), Aksel Kuuse (kõrgushüpe), Eevalt Äärma-Ärman (teivashüpe), Unu Uba (1500 m jooks) ja Koit Annamaa (vasaraheide).

Maadluses esindavad Eestit: Kristjan Palusalu, August Neo, Voldemar Väli, Voldemar Mägi, Edgar Puusepp, August Kukk, Adalbert Toots, Evald Sikk.

Tõstjate olümpiameeskonda kuuluvad: Arnold Luhaäär, Karl Oole, Peeter Mürk ja Erm Lund.

Poksijaid esineb Berliinis kaks — Nikolai Stepulov ja Evald Seeberg.

Ujumises esindavad Eestit Egon Roolaid ja Boris Roolaid.

11 korvpallimängijat, kellest moodustatakse Eesti esindusmeeskond: Aleksander Illi, Erich Altosaar, Leo Saar, Heino Veskila, Arthur Amon, Bernhard Nooni, Vladimir Kärk, Evald Mahl, Robert Keres, Aleksander Margiste ja Georg Vinogradov.

Jollisõidus esindab Berliinis Eestit Erik Holst ja sõudmises Elmar Korko.

Milline peab olema matkaja telk?

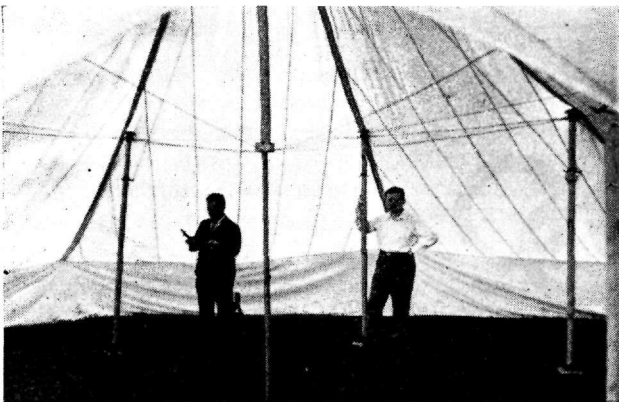
Liigub matkamist ja turismi harrastavate inimeste hulgas ringi tõesõna, et igal korralikul ränduril peab olema kepp, kott, isikutunnistus ja telk. Eks see ole vist ka tõsi, kui matkajad ise selle on leiutanud. Milleks nad neid esemeid vajavad, teavad nad ise kõige paremini. Peatume vaid viimase — telgi — juures ja katsume selgitada, milline peab olema matkaja telk, et see täidaks laitmatult oma ülesandeid.

Noorkotkaste telk. Mahutab magama 60, istuma 120 ja seisma 200 p., kusjuures keskkocht jääb veel vabaks. Ömblusi 1500 mtr. Läks maksma 500 kr.

Laagrielu ja matkamise kultusega koos on arenenud ka telk. Vastavalt otstarbele ja ülesseatud nõudeile. Laagrites, kus sajad inimesed koos, tarvitatakse suuremõdulisi telke, kuhu mahub sada ja isegi rohkem ööbijat. Matkajad gruppides tarvitavad vähemamõdulisi, nii 6—10 inimese mahutamiseks, ja üksikud rändajad ja nädalalõppu maal, looduses, veetvad linna inimesed ühe- ja kaheinimese telke.

Telkide tüüpe on palju. Peagu igal maal on omad tüübid olenevalt ilmastikust, kliimatilistest tingimustest ja matkamise aastaajast. Lõunapool, kus kliima pehmem, soojem ja matkamiseks kasutatava aastaaja ilmad ühtlased, kasutatakse telke, mis on vaid päikese ja tuule varjuks. Põhjapoolsemates maades, kus ilmastik on kiiresti muutuv, kliima karmim ja suvi

Hiiglatelk seest

lühike, on tarvitusel tugevamad ja raskema ehitusega telgid.

Peanoüe üga telgi tüübi juures on, et see peab olema kerge, tuule- ja vihmakindel ning võimalikult lihtne üles seada ja kokku panna. Kokkupakitult peab ta tarvitama vähe ruumi, nii et mahuks matkaja seljakotti. Riidematerjaal peab olema vastupidav. Ka on soovitatav, et telk koosneks võimalikult ühest osast ja püstitamisel tuleks tarvitada vähe lisavahendeid.

Üheks sellaseks praktiliseks telgitüübiks võiks pidada kodumaal, nimelt Tartus, valmistatud ja katsetatud grupis matkajate telki, mida valmistajad nimetavad ise „Turistik“. See telk tuleb väga odav, mahutab hästi, on kergesti kokkupandav ja kaalult kerge.

Kui tavalisel telgil on puuraamistik, millele pingutatakse katterie, puudub see „Turisti“ tüübil täiesti. Selle telgi võib siduda kahe puu vahele nagu võrkkiige. Harja külge on kinnitatud rõngad, millest käib nööri läbi ja nööri mõlemad otsad seotakse metsas kasvavate puude külge. Ka telgi küljevaia ja pingutajaid pole tarvis kaasas kanda, sest need on niivõrd lihtsad, et neid võib löigata okstest igauks. Telk on valmistatud veekindlast purjeriidest, mis eriti kerge. Ka võib neid valmistada pleekimata linasest riidest, mis on odavam, kuid vähemväärtuslik. Telgi mõõdud on: laius 1,90 m; pikkus 2,70 m ja kõrgus 1,50 m. Mahutab vabalt magama ristipidi 6 ja pikuti 4 inimest. Kui võtta telgi

„Turisti“ tüüpi telk

pikkuseks 1,80 m, mahutab see vabalt 3 inimest. Ka hinnalt on telk kättesaadav kõigile. Suurem telk maksab 35 ja väiksem 27,50 krooni.

Tähendatud telki on katsetatud Tartu noorkotkaste malevas ja leitud see kõigiti kohane olevat turismiks ja laagris tarvitamiseks. Matkamisel on telgi peavooruseks tema väike raskus, raamistiku puudumine ja kokkupandult väike kogu. Hea on pista telki seljakotti, sest seal võtab ta vähe ruumi.

Igauks, kes läheb matkama ligemale või kaugemale või veedab nädalalõppu maal, peaks kindlasti võtma kaasa telgi. Sellega kindlustaks ta endale öömaja ja halva ilma ning vihmaga vääriku ulualuse.

Mõned Saksamaast

Saksamaast on palju kirjutatud. Saksamaast on palju kirjutada. Praegu, kus Saksamaal toimuvad olümpiamängud, on kogu maailma huvi koondatud sellele. Tahame mõne reaga puudutada selle omapärsusi ja soove. Peab ütleva, et Saksas poliitika on lahendanud väga järsult oma ülesanded. Senine rahvusvaheline lepingute süsteem on kärisenud. On isegi jõu-

Töökohustuse üldjuht ooberst Hierl vestleb töölistega

tud probleemini, kas üldse võib tulevikus anda lepinguile nii suurt kaalu kui senini. Tõsi on, et ka varem on tühistatud lepinguid. Siis järgnes kas uue vastavama lepingu sõlmimine või — sõda. Nüüd aga ei kumbagi. Ärevus oli ju suur, sõjaohu hõljus õhus, kuid sinna ta ka vaibus. Põhjus — Saksamaa oli muutunud tugevaks; üldine poliitiline olukord oli temale soodus. Maa-ilmäsõja lõppedes Versailles' leping pidi tegema Saksamaa mitmeks aastakümneks võitlusvõimetuks. Kuid selle lepingu isad eksisid suuresti oma kavades.

Tänu just Versailles' lepingule Saksamaa muutus terviklikuks ja ka tugevaks. Kogu saksa rahvas leidis, et teda on karistatud ülekohtuselt. Juhtidele oli antud võimas propageerimise vahend kätte. Võib julgesti ütelda, et Hitleri võimulepääsmine on otseses seoses Versailles' lepinguga. Olude normaalsuse juures oleks see olnud vaevalt võimalik.

Hitleril õnnestus see, millest endised Saksa riigimehed unistasid — luua ühtlane täiesti tsentraliseeritud riik. Endised osariigid on läinud ajaloosse. Vastuvaidlemata see ühtlustamine on riigile suureks kasuks. Sisemiselt ühtlustatud riik on tugevam.

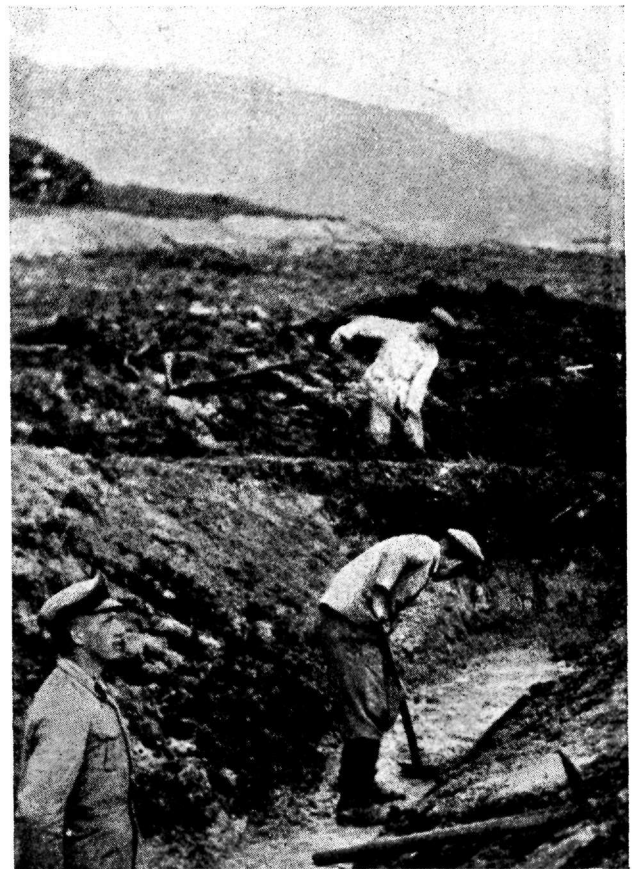
Saksamaa kaitsejõudude suurus oli määratud kindlaks rahulepinguga 100.000 mehele. Loomulikult saja-

tuhandeline Saksa armee ei olnud kuigi hädaohtlik teistele. Kuidagi oli aga vaja ette valmistada tuleviku jaoks distsiplineeritud varu. Siin rahvussotsialistide peres leiti seks tõhus abinõu — töökohustus.

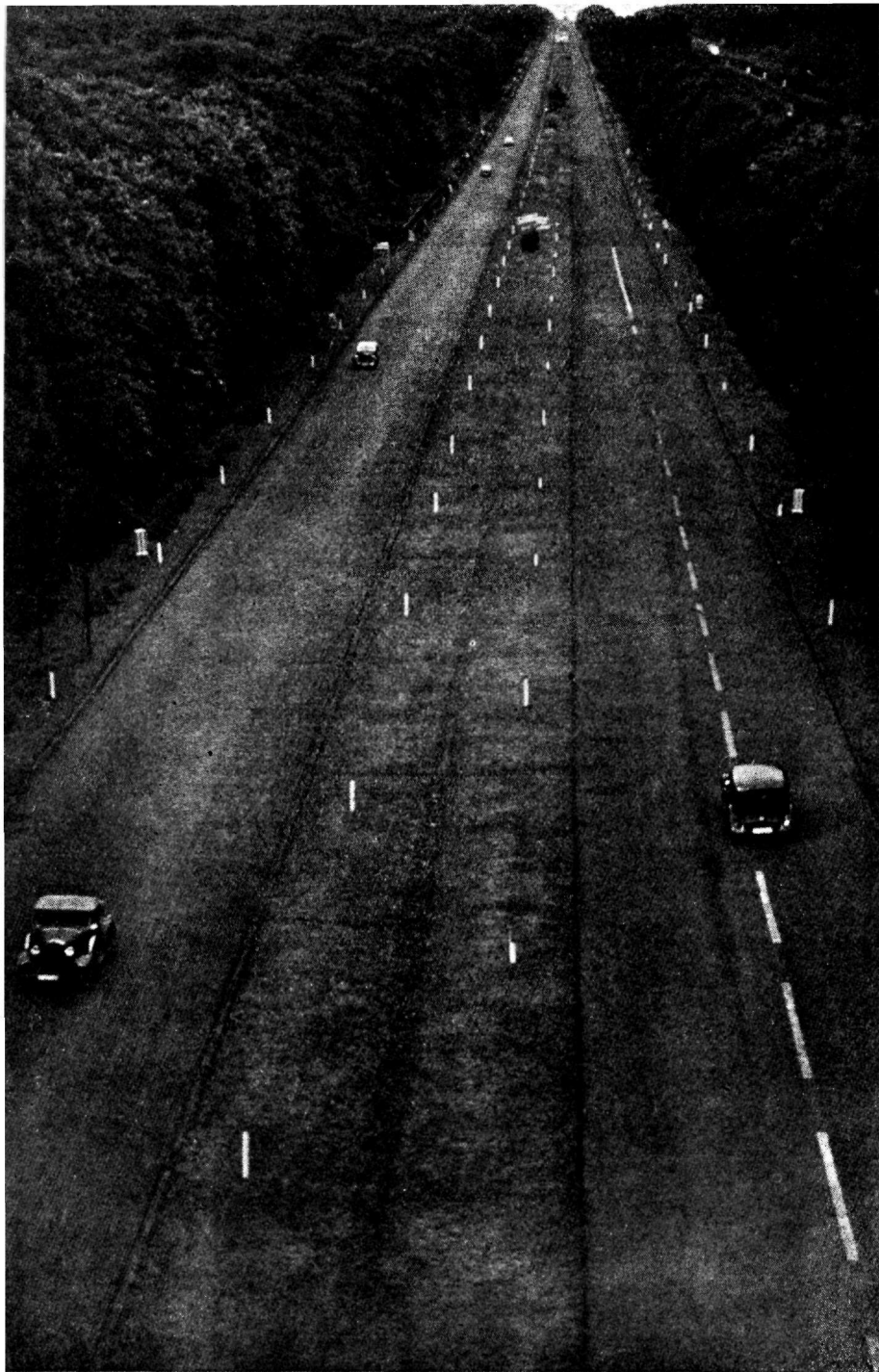
1929. aastast peale töötas „Pruunis majas“ ooberst Hierl tulevase riigi uuenduskavade juures. Siin valmisid kavad uue sõjaväe, talurahva ümberkorraldamise, koloniseerimise ja töökohustuse kohta.

1930. a., kui Hitleri partei läks riigipäevale, esitas ooberst Hierl oma töövilja Hitlerile, millest esmajoonelist läbiviimist vajas üldine töökohustus.

Üldine töökohustus pidi täitma lünka üldise sõjaväeteenistuse kohustuse puudumises. Pealegi pidi see pehmemdama tööpuuduse häda. Üldisele koolikohustusele ja üldisele sõjaväeteenistusele pidi lisanduma ka üldine töökohustus. Sakslane ei pea mitte üksnes kodumaad teenima vaenuväljal relvaga, vaid ka rahuajal oma tööriistaga.

Töökohustuslased tööl

Saksa uusimaid betoon-maanteid, kus ka toimub maratonijooks

Iga sakslane on oma rahva tööline ja kaitsja, olid Hierli ja rahvussotsialistliku partei juhtlased.

Tookordne valitsus ei pooldanud seda rahvussotsialistide kava, kuid sellest hoolimata alustati tööd. Värvitute ja mitte midagi ütlevate seltside nime all alustati töökohustuse elluviimist. Laager laagri järele tõusis ellu ja võimu ülemineku puhul oli arvurikas töökohustuslike organisatsioon juba loodud. Muidugi olid need „töökohuslased“ vabatahtlikud. Oberst Hierl nimetati töökohustuse riigisekretäriks.

Seni puudus ju ametlik keskkorraldus. Siis on ka arusaadav, et valitses teatava süsteemi ja korrapärasuse puudus.

1934. a. Nürnbergis ärapeetava riigipäeva ajaks oli tööarmee koosseisus umbes 52.000 meest.

See töö, mis sel alal tehti, leidis nii Hitleri kui ka Riigipäeva poolt tunnustamist ja Hitler tähendas:

„Teie kooli peab kogu rahvas läbi tegema.“

26. juunil 1935. a. anti seadus üldise töökohustuse kohta ja selle põhjal seati sisse üldine kohustuslik tööteenistus Saksamaal.

Mida annab säärane üldine töökohustus ja mida temalt oodatakse?

Üldine töökohustus olevat noorsoo üldises kasvatusüsteemis vahelülilis kooli ja sõjaväeteenistuse vahel, sest ka sõjaväeteenistuse seadus määrib selle kohta järgmist:

„Tööteenistuse kohustus on eelduseks aktiivsele sõjaväeteenistusele.“

Seaduses eneses on ette nähtud järgmised peaaülesanded ja -sihid:

1) peab olema nagu sõjaväeteenistuskas „aukohustus“ oma rahvale;

2) võidelda kätte ühise tööga Saksa riigi ripumatus tootlusaladel teistest riikidest, s. o. „tootlusvabadus“ (Nahrungsfreiheit);

3) arendada rahva tervist ja jõudu ning seega tõsta tema kaitsevõimet;

4) kasvatada sakslasist endausaldaja, rahvusteadlik, isamaa-armastaja ja kõrgesti distsiplineeritud rahvas, kes oleks suuteline nii vaimselt kui ka kehaliselt seisma oma sõjaväe kõrval ja seega võimeline abistama sõja puhul võidule, sest tulevikusõda nõuab kaudselt kogu rahva osavõttu;

5) luua hingelist sidet tööliiskonna ja sõjaväe vahel, kaotades marksismi poolt püstitatud vahe-seina ja lõhe, mis olevat olulise tähtsusega Saksa tulevikule;

6) kujundada saksa töölisest „töösõdur“, kes ei töötaks mitte ainult palga pärast, vaid oleks ka valmis aateliselt töötama oma kodumaa kasuks, rakendudes kogu oma energiaga töösse ja tarbekorral kas või endaohverduseni.

Saksa noorsoo töökohustuse aluseks on, et iga isik peab lugema oma aukohustuseks teenida „töösõdurina“ sõdurina“ ja et „töö“ kui niisugune tõuseks aukohale ja suhtumine tööliiskonnale oleks austav ja lugupidamisväärne, sest iga rahva üldiseks kasuks tehtav töö ja selle töö tegijad väärivad tõsisest lugupidamist ja austust.

Neile põhilauseile rajatud üldine töökohustus peab looma samasuguse ühistunde kõigi kodanike vahel nagu see valitseb Saksa sõjaväes, mis ilmnes ka täiel määral

maailmasõja päevil, kus isegi raskeil aegadel ja seisulike vahede peale vaatamata valitses täieline üksteisest arusaamine ja üksteise mõistmine. Eriti suuri lootusi pannakse sellele „töökohustusele“ kui suurele tegurile, mis peab saksa rahva liitma üheks tervikuks ja hävitama marksistliku rahva lõhestamise poliitika.

Töökohustuslaste tööga peamiselt parandatakse maid ja võidetakse uusi maa-alasid põllukultuuride alla. Maaparanduste odava läbiviimise läbi asjatundjate arvestuse järgi võidavat tõsta üldist Saksapõllumajanduslikku toodangut tunduvalt. Mõne aasta pärast enamsaakide tulu ületaks juba töökohustuse korraldamise kulud. 40 aasta pärast enamsaak teeks välja ca 2 miljardit marka, kuid see vajab aga veerand miljoni töökohustuslaste tööd iga aasta.

Praegu koosneb see töövägi umbes 200.000 mehest, mis on jaotatud 30 rajooni peale ja moodustavad 182 töөрühma ning 1260 tööjagu.

Seda tööväge juhivad 28.000-meheline juhtide korpus.

Juhtide ettevalmistamiseks on asutatud mitut liiki kooli:

1) alamate juhtide jaoks 5 kooli; 2) järgmise astme juhtide (Feldmeisterschulen) jaoks 4 kooli; 3) keskmiste juhtide jaoks neli rajooni kooli ja 4) kõrgemate juhtide jaoks vastav akadeemia.

Alamate juhtide kohtadele on võimaldatud pääseda ka andekamail ja energilisemal töökohustuslasil, täiendades seega alamjuhtide kaadrit.

See töökohustus on seadusega ka naiste peale laiendatud, kuid senini ei ole seda sunduslikult ellu viidud. On olnud rahul ainult vabatahtlike naiste töөрühmadega, mida on ka laialdaselt olemas.

Säärane „töökohustus“ on maailmas ainulaadne ega ole selle tähtsus riigi seisukohaltki väike. Eriti sõja korral ja sõja ettevalmistustööde läbiviimisel. See on üks Saksa omapärasusi!

Ehkki Saksamaa teedevõrk oli üks parimaid, siiski ei rahuldanud see praegusi Saksamaa juhte. Ehitati terve rida uusi autoteid, mis ühendavad riigi osi omavahel risti ja põigiti. Need teed on ehitatud kaheliiniliselt. Kuna liikumine on alati ühes suunas, siis ei ole karta teede ummistumist.

Ilmselt on nende betoneeritud teede ülesanne peamiselt strateegiline. Sõjakorral on Saksamaal oma hiigla mehaaniliste veoabinõude pariga kerge lühikese ajaga paisata oma diviisid sinna, kus vaenlane neid kõige vähem teab oodata. Loomulik, et mehaaniline liikumine nõuab määratu hulga bensiini ja et Saksamaal seda külluses ei ole. Pole ka võimatu, et leiutatakse kas kunstlik bensiin või mõni uus põlev aine. (Kunstlik kummi on juba leiutatud.) Igatahes on nende uute ülilmoodsate autoteede loomine ka üks uusi saavutusi.

Riigi kaalu rahvusvahelisel taustal määravad mitte ta kirjanike, kunstnike ja teadusmeeste saavutused, vaid ta armee tugevus.

Alles hiljuti nägime Inglise poliitika ebaedu, sest ta oli pidurdanud oma relvastuse arendamist. Nüüd asus ta siis kogu oma jõuga relvastuse täiendamisele.

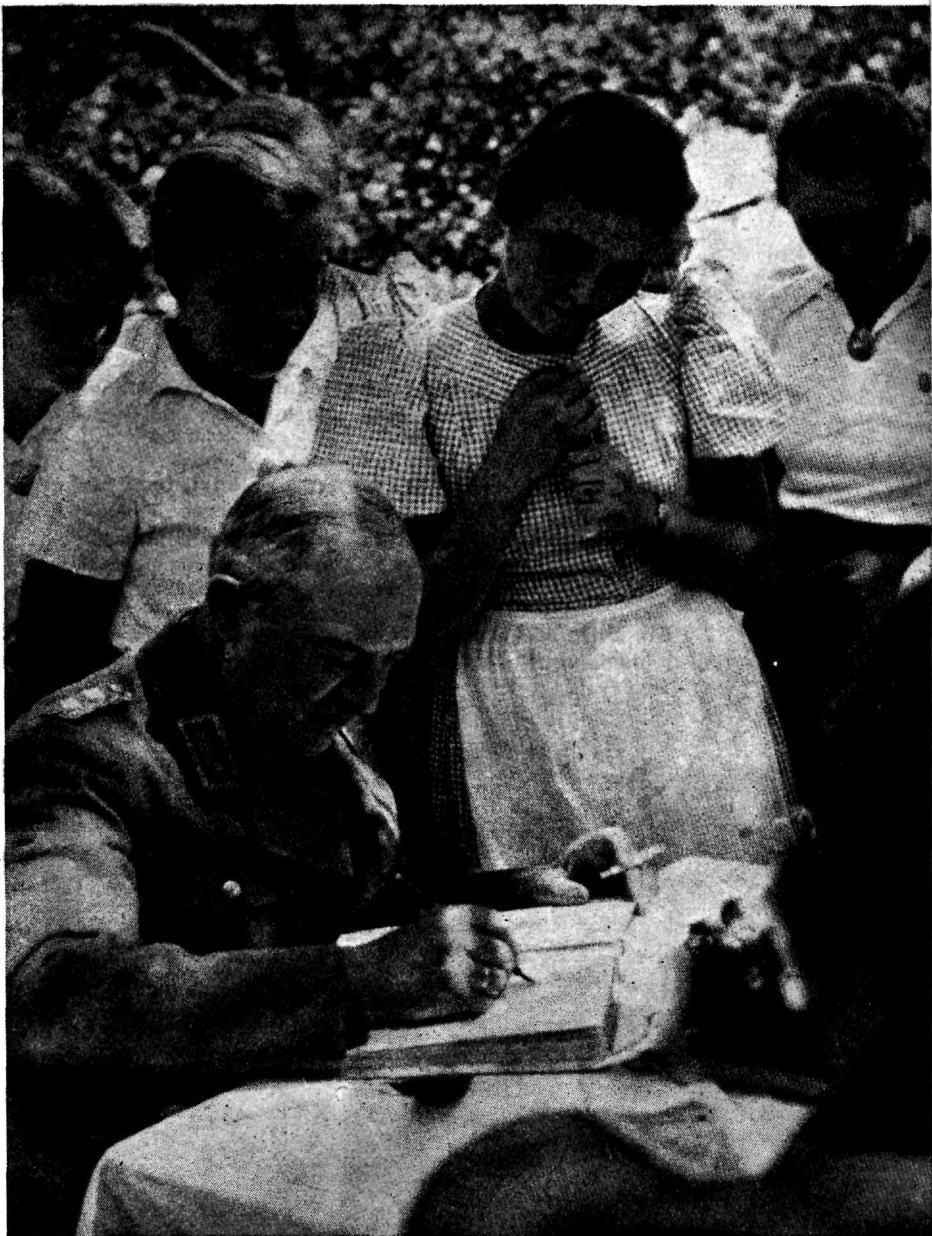
See on maksev ka Saksamaa suhtes. 1925. aastal Saksamaa sõjavägi koosnes 100.000 mehest. Ohujõud puudusid täiesti. Lahingulaevu oli ainult kaheksa, ristlajaid üheksa ja destroiereid kuusteistkümmend. Raskekahurvägi puudus... Nõrk riik sõjaliselt.

Kuid nüüd?

Inglise-Saksa merekokkuleppe alusel võib Saksa merevägi olla 1/3 Inglise omast. Maavägi-regulaartõuseb juba 1/4 miljoni meheni.

Ohujõud on muutunud üha suuremaks. Lahingumasinate arv küünib juba kahe tuhandeni. Pealeselle omab Saksamaa arvuka hulga era-teenistuse masinaid, igatahes suurema hulga kui sõjaväe omi, ja neid võib lühikese ajaga muuta lahingu- ja pommilennukeiks. Kuid ei pea unustama, et Saksamaa omab paljusid lennukitehaseid, mis võivad välja lasta äärmiselt lühikeses ajas jooksul suurel arvul uusi lennukeid. Ehkki ohujõud ei valuta maid ega või otsustavat lahingut lüüa, siiski on nad ülivõimsad relvad. Viimasel ajal on isegi dessantide

Naised kirjutavad endid töөрühmadesse

Täite purjedega

viimise katseid sooritatud. Niisugune õhudeessant viiakse vaenlase tagalasse ning langevarjude abil maandudes võivad nad halvata liiklemise elusooni ja tekitada segadust, millel isegi ei puudu suurem ulatus. Loomulikult ei tehta sääraseid dessante uisa-päisa. Need on ikka seoses üldise lahingutegevusega.

Et ka kahurvägi ja teised tehnilised väeosad on Saksamaal vastavalt suurendatud, on iseenesest päevaselge.

Praegu on Hitleri Saksamaal kaal, teda arvestatakse juba tõsiselt rahvusvahelises peres ja seda muidugi teavad praegused Saksa riigijuhid ega jäta juhist kasutamata, et oma riigile soodustusi ja hüvesid välja tingida.

Liigub ju seal ammugi mõte, et ka Austria sakslased ühendada Saksamaaga. Senini on seda suut-

nud pidurdada teised vägevad. Eks näe, kuidas see asi tulevikus kujuneb. Kindlasti tüürib Saksamaa sinna poole. Tema idee on luua kõik-saksluse impeerium. Varemajal sajandil oli ikka Austria saksa rahva riik, kuid viimasel sajandil on see esikoht libisenud Saksamaale ja sinna ta vist jääbki. Hiljuti, 2. juulil, mälestati Heinrich I 1000-aastast surmapäeva, kusjuures teda seati suure kuninga ausse, kes oskas riike koguda ja mõistis oma rahva eluõiguse ja ruumi eest võidelda ja hea seista...

Tahtmata kergib küsimus, kas see ei ole kõik seoses praeguse aja ja kogu saksa rahva kogumisega. Loo-giliselt peaks ju üks rahvus ühte riiki kuuluma, kui ta ise seda soovib ega ole omapärast rada arenenud, mis teeks ühise elu võimatuks. Kuid need on küsimused, millest paljud riigid ja rahvad on huvitatud, ja see asi võtab aega, kuni ta küpseks saab.

Põhimõtteid ratturosade kasutamisel

Iseloomustus.

Jalgratturosade peamiseks omaduseks on kiire liikumine. Halvad teed, raske maastik ja ilmastik aeglustavad ratturite liikumist ja tegutsemist. Väljaspool teid ratturite liikumise kiirus langeb jalaväe liikumise kiiruse tasemele. Jalgratturosad võivad iseseisvalt täita lahingulisi ülesandeid. Neid on kasulik anda ratsaväe juure või täiendada neid ratsaväega säärase ülesannete täitmiseks, mis nõuavad kiiret ja otsustavat tegevust teede suunas ja maastikul. Erijuhtumel võib ratturosi kasutada jalgratasteta — jalaväena.

Jalgrattureid kasutatakse peamiselt teede suundades järgmiste ülesannete täitmiseks:

- kaugel- ja lähimaa luureks;
- katte ülesannete teostamiseks;
- lahtiste tiibade kaitseks ja katteks;
- julgustuseks rännakul ja puhkusel;
- sideteenistuseks.

Kauge- ja lähimaa luuret soodustab rattureile nende kiire liikumisvõime. Nad koguvad kiiresti teateid vastasest, maastikust ja teede oludest ning toimetavad saadud andmed niisama kiiresti juhi kätte.

Katte teostamine ja lahtiste tiibade kaitse on ratturite peaülesandeid, eriti taandumise puhul. Viimasel juhul võivad ratturid vastast kauem pidada kinni kui ükski teine katteosa, kuna nad rattal, hoolimata kaugusest, saavutavad kiiresti peajõududega sideme. Ratturite kiiruse tõttu on neil kerge endid vastasest lahti kiskuda.

Julgestuseks rännakul määratakse rattureid eel-, külg- ja järelpatrullideks. Nende ees — kaugelliikuvad piilurid — on võimelised vastast varem kindlaks tegema ja juhile teatama kui ükski teine maaväe osa.

Sideteenistusel, staapide, väeosade ja vooride juures, ratturite väljasaatmisel on vajaline arvestada ilmastiku olusid. Lahingu piirkonnas on otstarbekohane ühe ja sama teatega saata välja kaks ratturit eri teid mööda, et tagada teate kohaleviimist.

Juht, kelle käsutada on antud ratturid, peab olema teadlik nende tegevuse võimeist, et neid otstarbekohaselt lahingülesande täitmisel ära kasutada.

— Enne ülesande andmist peab jõudma selgusele, kuivõrd on maastik rattureile tegutsemiseks sobiv. Teedevaesel või halbade teedega maastikul ei ole ratturosad võimelised täitma nende iseloomule vastavaid ülesandeid.

— Ratturüksuste killustamine ei ole soovitatav.

— Ratturite liikuvust ja kiirust tuleb alati arvestada, andes neile suurema tegevusvabaduse, ja nii, et taktikaliste eesmärkide saavutamine sünniks rohkem manöövriga kui tulega.

— Kõikide väeüksuste kohuseks peab olema varem teostatud rutuline vabastamine möödasõitvatele rattureile.

— Kui ratturüksustel lahingupiirkonnas pikema aja jooksul ei ole tegevust ette näha, lähevad nad kõrgema juhi käsutusse.

— Peab täpselt kaaluma ja vahet tegema, missuguseid ülesandeid ratsaväele ja rattureile anda, arvestades asjaolu, et viimaste kasutamise edu oleneb teede võrgust ja ilmastikust.

— Kasulik on rattureil sõita head teed mööda ringi, kui lähem tee on halb.

— Rattureid kasutada jalaväena, kui see neid kauemaks ajaks jalgratastest lahutab, on lubatud ainult häda korral. Neid peab siis jalaväe varustusega täiendama.

— Pärast ülesannete täitmist peab ratturid lahingust välja tõmbama ja kohe koondama. Koondamine, kuigi lühikeseks ajaks, kulub liikumise (liikumise jätkamise) ja võitlusvahendite korraldamiseks ning tõstab nende võitlusvõimet.

Rännak.

Rännak ratturüksuste juures omab suure tähtsuse, kuna nende peamatus seisabki kiiruses ja liikuvuses. Ratturüksuste edaspidine edu oleneb hästi ja õigesti organiseeritud rännaku alustamisest ja läbiviimisest. Aja ja jõu kokkuhoidu võib saavutada ainult sõiduga.

Meeskond peab olema sääraselt rännakule ette valmistatud, et ta ka halva tee ja ilmastiku oludega ei

kaota vastupidavust, ja et ta suudab katta pikemaid kaugusi.

Tuul seljatagant kergendab sõitu. Külgtuul nõuab jõpingutust tasakaalu hoidmiseks. Vastutuul nõuab suurt jõukulu, mõjub kiirusele, teeb rännaku raskeks või sõidu üldse võimatuks.

Vihm avaldab oma mõju teede kaudu. Lumi takistab sõitmist, kuid 5 sm paksuse lumekorral juures on sõitmine siiski võimalik.

Mida kõvem ja tasasem pind, seda väiksem on hõõrumine, mida pehmem ja ebataasem — seda suurem on hõõrumine ja sellest tingitult on ka jõukulu sõiduks suurem.

Kuiva ilmaga on sõitmine kitsastel teeradel võimalik, kuna vihmastega tuleb valida ainult häid teid, kusjuures peab arvestama seda, et vihm mõjub takistavalt sõidu kiirusele.

Ka maastiku tõusud avaldavad suurt mõju sõidule. Langus kergendab sõitu, kuna väike tõus, näiteks $\frac{1}{100}$, nõuab kaks korda suuremat jõutarvitust, et aelmit kiirust hoida alal. Pikematel ja järskudel teetõusudel on kasulik tõugata ratas käekõrval, sest vastasel korral ei ole sõidu peale kulutatav aeg soodsas vahekorras kulutatud jõuga.

Järsust mäest alla sõites ei tohi kiirus ületada 20 km tunnis. Õnnetuste vältimiseks suure kiiruse juures peab jalgratta pidurdamiseks tarvitama nii käsi kui ka vaba jooksu pidureid, kusjuures pidurdamine peab sündima sujuvalt.

Jalgrattalt kukkunud mehed peavad viibimata tee järel sõitjatele tegema vabaks.

Mõnesugustel põhjustel on mahajäänul keeldud teistest sõita mööda. Nad jäävad lähema rühma saba ja lähevad üksuse peatusel oma kohale tagasi. Mahajäänute kohad võetakse järelsõitjate poolt täis, nii et vahed oleksid ühtlased.

Ratturite rännakukiirus ei ole püsiv, vaid on tingitud teedest ja ilmastikust. Hea tee ja soodsa ilmastikuga on 3—4-tunnisel rännakul ratturüksustel kiirus 15 km tunnis. Kui rännaku kestus on 4 tundi või rohkem, on kiirus 12—15 km tunnis. Halbade teede ja ebasoodsa ilmastikuga rännakukiirus võib langeda kuni 4 km-ni tunnis.

Patrullid ja üksikud käskjalad võivad sõita kuni 20 km tunnis. Hästi koolitatud ratturüksuse päevateekond on 80—90 km. Kõvendatud rännakul peab võima üksnes ööpäeva jooksul katta: hea ilmastiku ja teega 120 km, halbade teelude juures kuni 70 km.

Keset teed, roobaste ja konarluste pärast, on ratturil raske sõita. Kitsas teeäär on harilikult kõvem ja siledam, millest tingituna rattur-rännakkolonni on — kolonn ühena. Ainult headel laiadel teedel ja asulais võib kolonnis sõita mitmekaupaga.

Rännaku teostamisel tuleb panna rõhku ühtlasele sõidu tempole, mille juures meeskond ei väsi ja jääb värskeks.

Ühtlase sõidutempo hoidmises on vastutav kolonni alguses rühmaülem või vastav ülem. Viimse rühma ülem eskadroni kolonnis liigub oma osa lõpus, kelle üles-

anne on ära märkida mahajääjate nimed ja mahajäämise põhjus. Sõitjaist ei tohi keegi jääda maha oma nime ja mahajäämise põhjust viimse rühma ülemale ette kandmata. Mahajääjate kogumiseks ja koos kolonnile järele toomiseks on tarviline määrata allohvitser või kapral; selle teenistuse kestus on rännaku algusest kuni suure puhkuseni.

Jalgratta lihtsamad rikked kõrvaldab mahajäänud sõdur iseseisvalt koha peal, suuremad vigastused parandatakse lukusepa abiga või antakse varust (eskadroni veoautolt) uus jalgratas.

Kaugused ratturite vahel sõidul on kahe ratta pikus (eelmise sõitja tagarattalt järgneva esirattani).

Terve üksuse koosseis (eskadroni ja suuremate) ei ole võimalik sõitjail eelpool nimetatud kaugustest pidada täpselt kinni ja kaugused suurenevad. Tee ebataasusest tingitud kukkumised, rataste osade murdumised, peatused halval teel jne. nõuavad kolonni lõpul sõitjail sagedast pidurdamist ja kiiruse muutmist. Alaline kiiruse muutmine nõuab sõitjalt asjatut jõukulu. Et vältida üksikute sõitjate vahede kauguste suurenemist, on jõe kokkuhoidmiseks vajaline, et rännakuil suuremad kolonnid liiguksid üksustena ja rühmadena. Rühmade vahe on 100—150 m; eskadronide vahed 500—600 m.

Pikemal rännakuil pärast esimest poole tunni sõitu on vajaline mõneminutiline peatus rataste ja paunastuse kontrollimiseks ning leitud puuduste kõrvaldamiseks.

Mitmetunniline katkestamatu sõit väsitab teatud lihaseid, kuna teised jäävad tuimaks. Lühike puhkus või lihaste tegevuse vahetus on otstarbekohane. Seepärast on vajaline iga tunni järel teha 10 m puhkust või minna jalustatult edasi.

Olukorrast tingitult võib rännakut sõites jätkata ilma puhkusega. Raskete teelude puhul on tarviline vahetada üksuses rühmade ja rühmades jagude järjekorda, kuna kolonni saba on liikumine raskem kui ees.

Peatusil ja puhkusil koonduvad rühmad ja ratturid kolonnis koondatud vahedele. Iga sõitja esimene kohus on oma jalgratas vaadata üle ja seada korda. Üksuse kolonni viimse rühma ülem (lõppohvitseri) kohus on kolonni juhile kanda ette mahajääjate nimed ja mahajäämise põhjused. Kaartidega varustatud juhid kasutavad peatust orienteerumiseks ja eeloleva teega tutvumiseks.

Suured puhkused, 3—4 tundi, on soovitatavad, kui rännak on vähemalt 50 km, ja tehakse siis, kui vähemalt $\frac{1}{3}$ ettenähtud maast on kaetud. Suuril puhkusil antakse meeskonnale toitu tarviduse järgi. Puhkuse aega tuleb tihti reguleerida vastavalt ülesandele, teeludele ja ilmastikule, arvestades asjaolu, et meeskond alati jääks värskeks.

Alkoholi tarvitamine rännakuil ja puhkusil on keeldud. Sõidu ajal kraahaakide lahtitegemine on soovita-

Peab alati pidama meeles, et sõit ei ole lõpp-eesmärk, vaid et meeskond oleks sihtkohta jõudes värske ja teguvõimeline.

Rännakul tuleb hoiduda komandodest, asendades neid leppemärkidega.

Õised rännakud seavad üles suuremad nõuded. Nad on väga tarvilised, et jõuda märkamatuult teatud esemeteni. Liikumise kiirust öösi peab reguleerima nii, et ei oleks mahajäänuid. Suuremaist küladest ja asulaist väbisõit ei ole soovitatav. Laternaide võib kasutada, kuni on kindel, et see ei ole vastasele nähtav.

Ratturosade lahingrännakul pideva külgakitse korraldamine ja maastiku läbivaatamine on võimalik osaliselt, kuna nad on teega seotud. Lahtisel teederikkal maastikul on ratturosade eneste julgustamine võimalik eel- ja külgosade järkjärgulise vaatlusega liikumisel. Kinnisel maastikul tuleb külgakitsest tahtes või tahtmata loobuda. Põhjalik maastiku läbivaatamine on aegaviitev ja isegi siis veel mitte täieline. Seepärast on otstarbekohasem ja omasem julgestuse tagamiseks ratturosadele rännakpaigutus mitte laiuti, vaid sügavuti, mis iseenesest sünnib ratturite rännaku tehnikast. Rännakpaigutus sügavuti vaenlase ilmumisel küljelt pakub talle halba märki, mis mõne silmapilguga maantee kraavis, pikema ümberkorralduseta moodustab kindla lahinguvormi. Eriti kasulik on seejuures see, et ainult väike osa oma jõududest on seotud vaenlasega, kuna suurem osa jääb peaaegu alati juhi käsutada haaramiseks või kallaletungiks.

Laialitõmmatud kolonni on kerge leppemärgiga olukorra kohaselt koondada. Igal juhul nõuab see kõikide nooremate juhtide põhjalikku koolitamist, külma verd ja kiiret otsustamisvõimet.

Eelolevast on näha, et külgakitse puudumine vastase ootamatul kallaletungil küljelt osava juhtimise juures ei või tuua suuri kaotusi.

Õhuvaatluse eest leiab ratturkolonn alati kiiresti varju teeäärte puude all või kraavis. Üksikuid rattureid maantee kraavis on õhust raske eraldada. Korrapäraselt paigutatud suuremat ratturite kolonni on õhuvaatlusel kerge leida üles, eriti päikesepaistelisel ilmal varjude järgi. Seepärast peab vastase lennuki ilmumisel eriti suuremate ratturosade liikumisel lahtisel teel arvestama moondamisvõimalusi. Otstarbekohane on minna mõlemale poole maantee kraavidesse korrapäraselt varju.

On rännakutehnilisil põhjusil kolonn ühekaupa otstarbekohasem ja tarviline, siis seda rohkem tingib julgeolek kolonni suuremat harvenemist vastase ees. Julgestusel, eriti luureosades, tuleb tihti üksikute ratturite vahesid suurendada, kuni silmsideme ulatuseni, ilma et see vähendaks löögivõimet, kuna koondumine sünnib kiiresti sinna, kus kolonnile tungitakse kallale.

Eelsalga ja peajõudude vahe peab olema vähemalt 4 km, väiksemate koonduste juures vastavalt väiksem. Ratturite juures on see vahe tähtis rohkem aja kui ruumi mõttes.

Eelsalk, olles seotud tee külge, on sunnitud järkjärgult hüppama edasi, et peajõude maastiku läbivaatamisega julgestada. Hoolimata eelnimetatud vahemaast, võtab maastiku läbiotsimine aega, nii et järeltulev peajõud tihti liigub samuti hüpetega.

Marsruudi valik peab igal tingimusel jäetama

ratturüksuse ülemale, mida talle võib kirjutada ette ainult sel juhul, kui teatud teed operatiivseil või taktikalisel põhjusil peab ära kasutama. Marsruudi valikul on esimeses järjekorras mõõduandev taktikaline olukord. Nii ei ole igakord võimalik kasutada kõige paremat ja lühemat teed vaenlase mõjuavalduse ja iseenda olukorra ja paigutuse tõttu.

Rattureskadroni kolonni pikkus oleneb meeste arvust ja sõidu kiirusest. Suurema kiiruse juures venib kolonn loomulikult üksikute meeste arvel pikemaks, mis on tingitud mahakukkumisest, jalgrattaosade murdumisest jne.

Luure.

Oma liikuvuse ja kiiruse tõttu on ratturosad kohased luureülesannete lahendamiseks. Nad suudavad täita iseseisvalt nii kauge- kui lähismaa luureülesandeid. Halbade teolude puhul või hõreda teedevõrguga maastikul on ratturosade tegevus piiratud. Neid täiendatakse siis ratsaosadega või antakse täienduseks ratsaosade juure.

Luureüksuse jõud ja koosseis määratakse vastavalt ta ülesandele. Harilikult antakse luureüksusele juure soomusautosid, tankivastaseid relvi, r.-klp. ja pioneere. Luureüksuse juhil, enne väljaastumist ülesande täitmisele, on vaja teada peale teadete olukorrast:

- 1) luureüksuse nr. ja koosseis,
- 2) tegevuse suund, riba või rajoon,
- 3) ülesanne ja millele pöörduda erilist tähelepanu,
- 4) väljaastumise aeg ja koht,
- 5) kellele, kuhu ja millal saata teated,
- 6) teenistuse kestus (ära märkida ajaga või esemega maastikul),
- 7) tegevus pärast ülesande täitmist.

Luureüksuse väljaastumise eeljuht vaatab meeskonna üle, kontrollib, kas kõik relvad, võitlus- ja liikumisvahendid on korras ja kas neid on nõutaval arvul, koostab tegevuskava, annab ülesanded alluvalle, määrab piilkonnad ja leppemärgid sideme pidamiseks piilkonnadega.

Patrulli ülem määrab piilkonnad ja südamik. Patrulli ees liigub eelpiilkond, külgedel — rööbiti teedele — külgi piilkonnad. Piilkonnad jagunevad tegutsemiseks piilkonna südamikuks ja piilureiks.

Luurepatrulli südamiku ülesandeks on hoida sidet vastamisi piilkonnade südamikega ja vajadusel neid abistada.

Patrull toimetab luuret piilkonnadega või piiluritega. Eel-piilkond liigub patrulli südamikust 4—5 km ees. Piilkonnade ja südamiku vahel sidemepidamiseks tegevuse kokkukõlastamiseks määratakse sidepiilurid.

Piilkonna südamiku ülesanne on luureandmete kogumine piilureilt ja patrulli julgestamine.

Piilurite ülesanne on liikuda antud suunas, vaadelda ja panna tähele kõike, mis sünnib maastikul, pidevalt pidada sidet väljasaatja üksusega ja kõigest nähtust viibimata teatada vastavale ülemale.

Kõik rattur-luureorganid liiguvad hüpetega kolonnis ühekaupa harvendatud vahedega. Vahede kaugus määratakse igakord vastavate juhtide poolt. Hüppe pikkused olenevad organide jõust, maastikust ja olu-

korra. Mida lähemal on vastane, seda lühemaks muutuvad hüpped.

Piilurid jagunevad eel-, kül- ja tagapiilureiks. Eel- ja tagapiilurid liiguvad sama teed mööda, mida mööda liigub üksuski, külpiilurid rööbiti teedel eelpiilurite kõrgusel. Rööbiti teede puudusel saadetakse külpiilurid ajutiselt vajaliste esemete läbivaatamiseks välja. Eelpiilureid määratakse 2—3 meest, kes liiguvad silmanähtaval kaugusel sama teed mööda või samas suunas, mida mööda liigub üksus. Nad luuravad teed, lähemaid esemeid mõlemal pool teed, kuni 500 m kaugusel. Kaugus oleneb maastikust, ilmastikust ja ajast (kinnine maastik, udu, öösi).

Piilurid võivad liikuda koos ja üksteisest kuni 200 m kaugusel, nii et nad üksteisega saavad läbi rääkida töö kooskõlastamiseks esemete läbivaatamiseks. Eelsõitjad 2 meest toimetavad vaatlust ette, kolmas — tagapool — peab silmsidet üksusega (piilkonna südamikuga). Üksuses määratakse sidevaatleja, kelle ülesandeks on alatine silmsideme pidamine piiluritega ja nende tegevuse jälgimine. Piilurid liiguvad hüpetega vaatluspunkti vaatluspunkti. Jalgrattal sõites on raske pidevalt vaadelda, mispärast vaatluse toimetamiseks tullakse jalgrattalt maha. Vaatlemiseks valib piilur endale soodsa koha (kõrgustik, mägi, kungas), nii et ta vastast võiks hästi vaadelda ja ise vastase vaatluse eest oleks varjatud.

Külade, asulate ja teiste kohalike esemete läbivaatamine sünnib jala. Piilurid jätavad jalgrattad enne esemeni jõudmist teekõrvale maha ja toimetavad luure jala. Piilkonna südamik jälgib piilurite tegevust vastavas kauguses ja liigub siis järele, kui piilurid on läbivaadatud eseme teisele servale välja jõudnud, saates mahajäänud jalgrattad piilureile järele. Olukorra kohaselt ajavõitmise eesmärgiga võib piilkonna ülem ka uued piilurid saata välja niipea, kui ese on läbi vaadatud, kuna jalustatud piilurid siis ise oma jalgrattad järele toovad ja piilkonna südamikuga ühinevad.

Kokkupuutumisel üksikute vastastega püüavad piilurid neile seljatagant tungida kallale või hävitada neid lähedalt tabava tulega. Ootamatul kokkupuutumisel on parim tegevusviis hoogus kallalitung.

Sagedasti laseb vaenlane eelpiilureid sõita läbi vangistamise eesmärgiga ja avab tule järelsõitjale südamikule. Piilurid seda märgates peavad kiiresti pöörma tagasi ja tungima vastasele seljatagant kallale.

Lahing.

Ratturit seob teega jalgratas. Väljaspool teid jalgratast kasutada ei ole võimalik. Seega osutub jalgratas ainult liikumisvahendiks. Lahingusse minnes jäetakse jalgrattad maha teekraavi või moondatult mitte kaugele teest. Jalgratta kaasaviimine väljaspool teid on tülikas ja aegaviitev, see takistab liikumist ja maastiku kasutamist. Lahingu katkestamisel edaspidise ülesande jatkamiseks rattal peab rattur nii-kui-nii pöörma teele tagasi. Sageli tuleb olukord, kus jalgrattad jäävad kaugele maha, ja pärast lahingu katkemist tullakse nende juure tagasi, mis on tüütav ja väsitav, kuid see ei õigusta jalgrataste kaasaviimist lahingusse.

Jalgrataste järeletoomine laheneb kergemini, kui juhul on varu. Ta kasutab seda olukorra kohaselt 1) kas lahingut katkestamata rataste järeleviimiseks või 2) varuga lahingu jätkamiseks, kuna lahingus olnud osad ise oma jalgrattad toovad järele. Üks mees võib tuua kaks jalgratast heal teel sõites kiiresti järele, halval teel või maastikul mõlemaid jalgrattaid käekõrval tõugates. Jalgrataste järeletoomiseks võib eduga kasutada juhi käsutuses olevaid veoautosid. Lahingu hoopis katkestamine või lahingust osaliselt meeste väljatõmbamine jalgrataste järeletoomiseks ei ole alati võimalik, vaid on tihti koguni kahjulik edaspidisele tegevusele. Iga juhi kohus on nii kaua kui võimalik hoida varu, eriti ratturjuhil eelnimetatud põhjusil ja lahingu läbiviimiseks iseseisvuse alalhoidmiseks.

Juhtub olukord, kus juhul ei ole varu, siis peab ta aegsasti sellele mõtlema ja olukorra kohaselt endale selle looma osalise meeskonna lahingust tagasitõmbamisega. Terve üksuse tagasitõmbamine rataste juure võib sünnida ainult siis, kui vastaselt ei järgne mingisugust tegevust. Tagasitõmbumine sünnib seepärast järkjärgult. Üks osa jääb niikaua kohale, kui teine on jalgratastel valmis liikumiseks.

Jalgrataste paigutamise koha valik on suure tähtsusega. Kindlat reeglit selleks ei ole. Nagu kõigis lahinguis, nii on ka siin ülesanne ja olukord mõõduandvad. Varajane jalgrataste mahajätmine suurendab mehe ja ratta vahemaad; lähedale paigutatud rattad võivad kergesti sattuda vaenlase kätte. Seepärast peab rattad ära panema ennem varem kui hilja, igal juhul enne lahingusse astumist. Mida kauem jalgratast vastasele lähenemiseks kasutatakse ja mida rohkem ta liikumise jätkamiseks käepärast on, seda otstarbekamalt on lahinguülesanne ratturosa poolt lahendatud.

Jälitamisel, üldise edu korral ja vastase nõrgema tegevuse ilmnemisel võib jalgrattaid lähemale kaasa viia, tihti päris tulejoonele, et ülesande jätkamisel need oleksid käepärast. Koht peab jääma vaenlasele nägematuks, sest silmapilk pärast sadulast mahatulekut, relvade ja laskemoona võtmisel ja enne sadulasse istumist — relvade ja laskemoona sissepakkimist — on nõrkuse silmapilke, missugused peavad olema vaenlase mõjuavalduste piiridest väljaspool.

Ärapaigutatud või mahajäetud jalgrataste juure jäetakse peale lukuseppade valvurid. Valvurite kohuseks on rataste kaitse, üksuse seljataguse julgeoleku tagamine, alatine sidemetepidamine lahingosaga, selle varustamine laskemoona ja muude tarvetega, teadete ja käskude edasitoimetamine ja lõpuks ka haavatute ja kõlbmatuks muutunud materjaalosa evakueerimine.

Valvurid jalgrataste juure määratakse juhul, kui varu ei ole $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{10}$ üksusest, olukorra kohaselt. Eskadroni rataste valvurite vanemaks määratakse veltveebel, rühmas — kapral.

Lukuseppade ülesanne on kõikide mahajäetud rataste ülevaatus ja kordaseadmine.

Mahajäetud jalgrataste gruppide (eskadroni, rühmade) moondamist tarviduse järgi korraldab valvurite vanem. Üksikud jalgrattad tee kraavides ei vaja erilist moondamist ja valvet.

Arved Kongas.

HISPAANIA JA MIS SEAL SÜNNIB

Nagu sajandite eest, viib nüüd ka Andaluusia noormees oma neiu rahvapeole hobusel

Hispaania on maa, kuhu on jälle koondunud maailma huvi, siin rulluvad tõsised ja verised sündmused. Kes siin kellega võitleb, seda on raske mõista. Rühmitusi on palju. Võimalik, et kõik need rühmitused püüavad segast olukorda kasutades oma eesmärgi poole sammuda. Siin tegutsevad monarhistid — äärmised pahepoolsed, — kommunistid ja anarhistid

— seda rühmitust juhivad Louis Araquistán ja Alvares Vago, — fašistid, Kataloonia separatistid ja lõpuks veel sõjavägi.

Olukord oli ammu juba pinev ja siin-seal oli tihti rahu-tusi, kuid valitsus sai neist jagu. Siis aga tapeti monarhistide andekas juht Calvo Sotelo. Kes tapjad olid, ei ole teada. Kuuldusi on, et need olid kommunistid, aga kergivad ka hääled, et need olid valitsuse omad mehed. See mõrv pani mässulaine kõrgelt voo-gama. 18. juulil oli algus. Esimesed teated olid ebamäärased, sest valitsuse korraldusel katkestati ühendus välismaailmaga. Hispaania Marokkos tõstsid väeosad valitsuse vastu mässu ja alustasid liikumist kodumaa poole. Ka Kanaaria saarte garnison kindral Franco juhtimisel on tõstnud mässu, samuti osa sõjalaevastikust.

Et valitsuse seisukord on raske, seda tõendab asjaolu, et ühe päevaga lahkus ametist kaks valitsust. 19. juulil lahkus Quiroga valitsus. Uue valitsuse moodustas parlamendi esimees Barrios. Öhtul aga oli vajadus luua juba kolmandat valitsust, mille koostas endine mereminister Jose Giral.

Näib, et Lõuna-Hispaania on mässulisil edu. Sevilla raadiojaam teatab nende edust, kuid nad ei näi siiski seisukorra täielised peremehed olevat, sest

mõne aja pärast jaam teatab jälle valitsuse vägede edust. Ja see näitab kordumist.

Cádiz ja Málaga on mässuliste haldamisel. Valitsuse seisukoha teeb eriti raskeks asjaolu, et tal tuleb võidelda nii kommunistidega kui ka monarhistidega — ehkki ta on ise ka sotsialistlik valitsus, kes sobiks ka kommunistidega, kui viimased oleksid nõus võimu jagama.

Hispaania suurus on 503.075 km² 23,8 miljoni elanikkonnaga. Hispaania rahvas on võrsunud mitmest rahvusest. Muistsete iberlaste järglasiks peetakse poolmiljonilist baskide rahvast, kes elavad Kirde-Hispaania rannikul. Eri rahvaks peavad endid veel kataloonlased — umbes neli miljonit — kes on väga lähedased lõuna-prantslasile. Samuti on need hispaanlased, kes elavad Biskaya lahe ja Atlandi ookeani vahelisel neemel, lähedased portugallasil. Araablase mõju aga on tugevasti märgata Andaluusias. Kataloonlased on korduvalt püüdnud end lahku lüüa Hispaaniast ja 1919. aastal olid siin tõsised sündmused. Samal ajal tõstsid Marokos riff-kabüülid Abd-el-Krimi juhatusel mässu. Kogu Maroko oli nende võimuses ja olekski Hispaaniale kaotsi läinud, kui kindral Primo de Rivera end 1923. a. poleks diktaatoriks kuulutanud ning koos prantslastega riff-kabüüle võitnud.

Primo de Rivera vähendas administratsiooni-kulusid ja korraldas ning tervendas Hispaania riigielu. Ta aga tugenes sõjaväele. Püüde luua ültalt uut poliitilist parteid, kes teda ja ta valitsust toetaks, ebaõnnestus. Ta, ehkki tervendav, määrused sõjaväele ei meeldinud ning, kaotanud viimase poolehoidu, kuningas oli sunnitud teda diktaatori kohalt tagandama 1930. a.

Järgnevad parlamendivalimised 1931. aastal andsid enamuse vabariiklasile. Sellele järgnes kohe revolutsioon ja Hispaania muutus vabariigiks. Esimeseks presidendiks sai N. A. Zamora.

Viimased parlamendivalimised andsid enamuse sotsialistidele. Asuti sotsiaalseid uuendusi täies ulatuses läbi viima, kuid arvestades Hispaania kivilinenud traditsioone ja sügavat usklikkust löi kloostrite lõhkumine ja põletamine rahva enamuse juures sotsialistidele vae-nulise õhkkonna, mis julgustas monarhistide ja fašiste asuma nõndanimetatud kodumaa päästmise tööle. Muidugi ei maganud ka kommunistid mitte. Need moodustasid oma jõugud, vägivallaline löi lõkkele ja on nüüd paisunud avalikuks mässuks, kus võideldakse mitmel rindel. Raske on praegu ennustada, kes siin tuleb võitjaks pooleks. Seda selgitab muidugi lähem tulevik.

Hispaania keel kuulub romaani keelte rühma, kuid temas on säilinud ka sõnu kõigi nende rahvaste

Hispaania rahvatantse

keeltest, kellest on sulatatud hispaanlased. Ehkki Hispaania elanike arv küünib 24 miljonini, tarvitatakse maailmas hispaania keelt siiski laialdaselt. Nii kõnelakse seda Põhja-Marokos, kohati Alžeerias, Kanaari saartel, Lõuna-Ameerikas, välja arvatud Brasiilia, kus on domineerivaks portugali keel, Kesk-Ameerikas, osaliselt Kalifornias, Tehases, Filippiinidel, Mehhikos. Umbes 120 miljonit inimest tarvitab tänapäev hispaania keelt. Ta on Ladina-Ameerika peakeel, nagu inglise keel on Anglo-Ameerikas peakeeleks.

Hispaania on kuulus mitte üksnes härjavõitluste poolest, vaid ta on ka kunsti ja teaduse ilusaimad õisi maailmale pakkunud. See vastandite maa on aga ka sünnitanud ajaloo inetuimaid ja tumedaimaid asju, nagu inkvisitsiooni. Hispaania maadevallutajad hävitasid julmalt ja sõna murdes kõrgel kultuuriastmel olevad maiade, atsteekide riigid ja Peru inkade riigi.

Ehkki 4-klassilise algkooli sundus on Hispaanias kaue- mat aega maksev, ei ole kirjaoskamatus seal sugugi väike. See on isegi väga suur. Seda põhjustab eeskätt seaduste hooletu täitmine ja järelevalve, elanikkonna hõredus kiltmaal ja äärmine vaesus. Kuid ei või ütelda, et Hispaanias puudub haritute klass. Tervelt üksteist ülikooli hoolitseb kõrgema hariduse eest. Ka ei ole nende ülikoolide tase sugugi madal.

Mitte üksi geograafiliselt, vaid ka vaimselt on Pürenee poolsaar sillaks Euroopa ja Aafrika vahel. Siin tõusis araabia kultuur kord kõrgele tasemele rooma kultuuri varemeil. Ajaloo algpäevil kolisid siia ibeerlased, neile lisandusid fõniiklased, greeklased, kartaagolased ja roomlased. Peatselt tulid põhja poolt keltid, veidi hiljem germaani tõugu suubid, vandaalid, alaanid ja gootid ja siis uuesti berberid ja araablased. Neist rahvaist on võrsunud praegune hispaania rahvas. Võib leida nende mitme tõu omadusi hispaanlaste juures.

Hispaania on maa kahe maailmajao vahel, samuti on ta maa kahe ajastu vahel. Vanad kivinenud traditsioonid, mis on segu kommete valjustest ja kindlakskujunenud aumõisteist, vagadusest ja ebausust, rüütellik- aristokraatlikust elusuhtumisest ja laiskusest, võitlevad veel võimsalt uue aja vaimu vastu.

Hispaania vaim ei ole veel euroopalik! Ta on alles europaseerumise teel, ja see sünnib aegapidi. Vaimne übermoodustumine sünnib vaid suurlinnades, ja suurlinnu on Hispaanias vaid kaks — Madrid ja Barcelona. Provintsid elatakse nagu sajanditegi eest. Eriti naised elavad kodude külge seotuina, ainult kirikusse on neil võimalik minna. Pealinna Madridi väline ilme on paarikümne aasta jooksul imestamisväär- selt muutunud. Esmakordselt Madridi külastav välis- maalane, kes selle linna võõrastemaju, luksuslokaale, maa-alust raudteed ja pilvelõhkujaid näeb, on sageli pet- tunud — hispaanialikkust ei ole siin leida, modernaja suurlinnad on ju kõik ühe stiili — rahvusvahelise kava — järgi ehitatud. Ka Barcelonas ei ole enam lei- da hispaanialikkust. Kuid tuleb meeles pidada, et need modernaja saavutused on Hispaania lihtsalt üle võtnud, nende vaimu süvenemata ja midagi omapärast lisamata.

Hispaania on sellest hoolimatagi midagi muud kui toreerode, tantsijannade, veini ja laulude maa. Ta ei koosne mitte üksnes kirevast Andaluusiast. See on maa täis mitmesuguseid vorme ja erinevusi, mida

Põlevad kirikud ja kloostrid

mujal ei leidu, ja hoopis teissugune kui teda harilikult kirjeldatakse ja ette kujutatakse. Kulub aastaid, et mõista hispaanlasi, ja paljudele jääb ta siiski mõistmatuks. Ta erinevused on suured — igal kohal ja linnal on oma eri iseloomu omadused. Ta on kontrastide maa. Üks kolmandik maast on ainult kivi, platoo ja kuiv stepp, kus taimestik on kehv ja kohati puudub täiesti. Kohati on aga taimestik peaaegu troopika-alune — datlipalmid, viigipuud, imekenasti lõhnavad apelsinialud vahelduvad üksteisega. Samal ajal, kui apelsinipuud ja teised lõunamaa taimed uhkesti õitsevad, võib ka tegelda talvespordiga seal, kus uhked põhjamaised kuused sirutavad oma nool-sirgeid tüvesid taeva poole ja kus kotkad keerlevad nende kohal ning kostab huntide ulumist.

Ja hispaanlased? Nad on ju paljude eri rahvuste segunemise teel sündinud rahvas, kellest igaüks on pärandanud oma iseloomu jooni, ja nende iseloomud on ka erinevad maakohtade järgi. Siiski on neil palju ühiseid jooni. Hispaanlased omavad sünnipärase suursugususe, nad on taktilised ning väga viisakad, mitmekülgsed, omakasupüüdnud, helled ja võõrastesõbralikud. Eriti nõnda-nimetatud alama rahva ja talupoegade juures leidub õilsate iseloomuomadustega isikuid. Näiteks võib kerjusele anda vahetamiseks suurema raha ega tarvitse karta, et ta kaob kõige rahaga — ta tuleb tingimata tagasi.

Hispaanlased on idealismi kehastused, kuid sealjuures igast tõukest kaasatõmmatavad. Mehed on kergesti

süttivad, põhiloomult aga kergesti lepitatavad ja kannatlikud.

Hispaaniataride „kirglikkus“ on õigupoolest müüt. Hispaania naine on pigem temperamendivaene kui „tuuline“.

Hispaanlased on aga tantsiv rahvas ja siia ta paiskabki kogu oma temperamendi, nii et seda vaevalt veel mujale jatkubki. Mis Hispaania praegugi veel teeb maailmakuulsaks, see on tants. Vanad traditsioonid elavad veel puhtamal kujul just rahvatantsus. Hispaanias osatakse hinnata tantsu. Näide sellest: praeguse aja kuulsaim hispaania tantsitar *La Argentina* sai esimese naisena vabariigi poolt *Isabella Katoliiklase ordeni*, mis on tähtsaim Hispaania orden.

Uus vabariik tahtis ühe hoobiga maad arengus aastakümneid edasi viia, jättes kõrvale ja tähele panemata järkjärgulise arenemise printsiibid, kuid paari aastaga viis see vabariigi ummikusse. Rahulikku ülesehitavat tööd ei saadud üldse teha — kas valitses piiramise, sõja või mõni muu kitsendav määrus.

Üldised loosungid, sõnad ja mõisted omavad aga Hispaanias isesuguse mõiste. Siin on kõik teisiti ja siin saadakse ka kõigest omamoodi aru. Loogika ja mõistus etendavad siin kõrvalist osa. Hispaanias ei tehta midagi väga hästi, aga ka mitte päris halvasti. Kunagi ei minda lõpuni ega lõpetata alustatud tööd, olgu ta siis hea või halb. See on nagu instinktiivne enesekaitse. Hispaania ei saa ka seepärast kunagi enam suureks, rikkaks riigiks, nagu mõned teised riigid, kuid sealjuures ei lähe tal ka nii halvasti kui mõnedel riikidel.

Mootorpaat „Vikerlane“

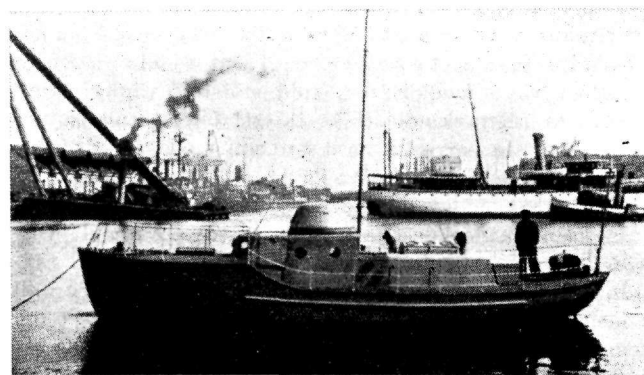
Selle kuu keskpaigu valmis Riigi Sadamatehases puust mootorpaat, mille tellis veeteede valitsus. See mootorpaat oma ehitusviisilt sobib hästi ka merekaitseleidi ülesannete täitmiseks.

Paadi peamõõdud on: pikkus — 11,5 m, laius — 3,2 m, kõrgus — 1,5/2,0 m. Täie koormatuse juures (ca 2,5 tonni) on paadi süvis — 1,1 m. Paadi mootor on kuuetsilindiline neljataktiline petrooleumimootor, efekt. võimsusega 50—60 HJ, ehitatud Pärnus firma Seiler'i poolt. Paadi sõidukiirus on 8,5 sõlme.

Paat on kinnise ehitusviisiga, veekindlalt suletavate sissekäikude ja luukidega. Kolm veekindlat vaheseina jaotavad laeva nelja ossa, mis võõrist loetuna on järgmised: vööriik (ühtlasi ketikast), kajutiruum, masinaruum ja tagavararuum.

Kajutiruumis on kummalgi pardal polsterdatud pingid, millel on võimalik ka magada neljal inimesel. Kajuti laes asetseb vastav valgustusluuk. Samas ruumis paari astme võrra kõrgemal on juhtimisruum rooliaparaadiga ja muude navigeerimiseks vajaliste seadistega. Selles ruumis on sohva, laud ja toidukapid ja mõlemal küljel on ukсед tekile väljumiseks. Ruum ventileeritakse ja valgustatakse illuminaatorite kaudu. Juhtimisruum on väljaspoolt terasest ja ruumi lael asetseb pöörlev kuulipilduja torn, mis sarnleb tankide tornile. Laskemoona paigutamiseks on ette nähtud põranda all vastav ruum.

Masinaruum on väljaspoolt tekipealses osas terasest, vajaliste valgustus-, ventilatsiooni- ja sissekäigu-

Mootorpaat „Vikerlane“

luukidega. Masinaruumi tekialune osa on üle löödud tsiingitud raudplekiga. Samasse on paigutatud ka, eraldatud ruumis, W. C. — veealust tüüpi.

Tagavararuumi on paigutatud kütteõlitagavara — kuni 450 liitrit. Joogivesi ja toidutagavarad on paigutatud samasse tekile vastavais anumais.

Paat on varustatud dünamomasinaga paadi ruumide valgustamise ja prožektori jaoks. Samuti on paadil raadiovastuvõtuojaam, mille antenn on kinnitatud mahapöördava masti tippu.

MATKALUISKAJA

Veste „sportlasest“, mis peitub meis kõigis

Matkaluiskaja? Kes see siis on? Nii imestab mõnigi lugupeetud lugeja, sirvides käesolevat ajakirja ja lastes libiseda oma silmad üle ilusate piltide ja artiklite rea.

Ei tea, kas see on mõni uus auto või mootorratta osa, mõtleb masinaist ja üldse igasugusest tehnikavärgist huvitatud noorus. Ah neid keeleuendajaid küll! Päris ära tapavad meid oma kõiksuguste uudissõnade ja eekimitega. Nii hädaldavad jälle mõnedki vanad.

Kuid kannatust. „See pole mingi uut moodi vänt ega moodne keele-eekim, vaid see on üsna vajaline liit- ja oskussõna headest vanadest eesti sõnadest: matkama ja luiskama. Ja vaja oli seda sõna sel puhul, et toimetaja palus mind kirjutada midagi mõnest niisugusest spordiharust, mis isegi praegusel spordijoo- vastuse ja olümpiavaimustuse ajajärgul on jäetud avaliku arvamise poolt nõnda-öelda kahe silma vahele.

Sport — see on ilus ja laialdane mõiste, mis ikka ja alati haarab midagi niisugust, mida iga meie suguvend või muu kaassurelik nii üsna mõnuga teeb. Igal inimesel on oma eriline sportlik harrastus. Kes taob jalgpalli ja siis muidugi kannab ka naelaras- kust lipsusõlme; kes sõidab jahil ja imeb siis piipu nagu iga ehtne merekaru; kes harrastab mootorsporti ja kannab iseteadvalt ainult golfipükse, teadmata unis- tadagi, missugune tavalinegi golfiväljak on; mõni aga korjab lihtsalt marke, kuigi nende hind mõnikord po- legi nii lihtne ega odav, või kollektioneerib muid ese- meid — ka tema on inglase mõiste järgi ehtne sports- man.

Jne. Nii et koduselt ära seletades sport tähendab harrastusi, mida iga kaaskodanik toimetab ja naudib vabatahtlikult ja enese lõbuks, kasuks oma tervisele ja tujule. Seega on sport väga meeldiv asi, kuid mõistelt vägagi laial- dane. Ja seega kindlasti ja täiesti õigustatult kuulu- vad sportlaste perre ka need oma moodi toredad inimesed — matkaluiskajad.

No vaat, nüüd juba areneb ja selgub, milleks on vaja seda uut oskussõna. Mina kavatsen nimelt ves- telda neist sportlasest, kellest senini on unustatud rää- kida ajalehtedes. Vahete-vahel ilmub küll ajalehes nii mõnegi matkaluiskaja intervjuu, kuid kunagi pole tema jutu juures vastava toimetaja arvustust, nagu on iga jalgpallivõistluse või tenniseturniiri kirjelduse puhul, kus on ka kohe peenem ja pikem analüüs, kuidas see või teine Tipner või Kass „hakkab vanaks jääma“, „surub“ või kuidas mõni Lasn reketiga „sada imet teeb“.

Luiskamine on ju ka sportlik kirg. Meie teame kõik, kuidas nii mõnusa pagana tujutõstev on kas sõbrale või mõnes seltskonnas, vahest ka hoopis vähivõrastele (näiteks: omnibuses, raudtee- rongis jne.) nii veidi luisata.

Vead ja veeretad maad ja taevad kokku, ennast teed sealjuures tähtsamaks asjaosaliseks või -tund- jaks, lisad tasa-pisi ikka uut ning hullemat juure; vahest nagu tunneksid veidi liialdamist, aga lased siis ikka

vahvalt edasi, kuni oled saanud maha looga, milles ta- gasihoidlikku tõtt 5% ja õilsat valet 95%. Enesel küll teisel päeval vahest on nii veidi kõhe tundmus, et mida ma nüüd jälle kokku pajatasin, aga noh, lööd käega ja järgmine kord, kui paras juhus või sobiv seltskond, lased registrid jälle lahti.

„Sellane tüüp peitub meis igaühes. Nagu me kõik teame, on kujunenud senini meie Eesti oludes popu- laarseimaiks nelja tüüpi luiskajad.

Luiskaja nr. 1 — meremees. Tema on juba nõnda-öelda A-klassi mees, ei, isegi rohkem, ta on selge internatsionaal, sest teda tuleb ette kõigi rahvaste juu- res. — „See on meremehe jutt,“ nii üteldakse sagedas- ti ja kõigil on selge sott, kuidas seda võtta. Eriti kanged mehed on purjekamehed ja vanad merekarud. Noh — mõõtmatud veeväljad, kauged rannad, igatsus ja üksildus — pole siis ime, et fantaasiajumal selle mehe endale on värvanud.

Luiskaja nr. 2 — jahimees. Jälle muhe vend, kes on lõbuks sõpradele ja rõõmuks endale. Kui mõni jänes põõsas kröbistas, siis on tal kohe asja rääkida, et „vaat, kakskümmend seitse jänest kargas korraga välja“. (Et see ainuski ära lippas, sellest ta ei räägi.) „... Ja kui tõmbasin püssi palge, üheksa parti kuk- kus korraga.“ (Et ta ise paadist vette kukkus ja kõik linnud ära lendasid, sellest muidugi mitte üht nohhi- gi.) „Ah, oli tore koer see Fedka — vaat tedrejahil...“ Jne., muudkui jutustab.

Luiskaja nr. 3 — vana sõdur. Ah sa mu meie, kus siis need Karpaadid ja Krasnaja Gorkad len- davad, kui tema oma suu lahti teeb. Ristijagamise ko- miteed on lihtsalt kurdid ja pimedad olnud, et pole kuulnud ega näinud selle mehe tegusid. Iga toll geor- gievski! Klassi kõrgemal oma alal on muidugi Jaapani- sõja mehed. Need juba on midagi näinud ja teinud.

Kuid, ah sa taevas, kui mõni juhtub kuulama vana Türgi-sõja meest. „See on juba eriklass. Nende mees- te arv on meil Eestis õige väikeseks jäänud. Kahju, tõesti kahju sellest! Verdun on lihtsalt poisike Plevna kõrval ja iga türklane kaalub kümme landesvääri üles.

Luuletajad saadetagu suvistele kordamisõppustele kooli, kus lektoreiks on vanad Türgi-sõja mehed. See on minu järeldamatuaasta-kohane ettepanek.

Luiskaja nr. 4 — vana tudeng. See mees on Leibnitsi teadmistega, Casanova seiklustega, Rolandi julgusega, Luteri õllekohuga. Kõik superlatiivis. Alla selle ei passi mitte üks toll.

„Vaata, kui mina kord ühe kevadkommersi ajal... olin siis vanamaja... kümme korvi õlut ja kuus fam- mi oli kaasas... trullallaanused, va naakmanid, olid ka paari purjega tulnud...“, ja nii läheb jutt edasi. Noored tudengid kuulavad kikiskõrvu ja kujutavad vai- mus ette, kuidas siis tol maipäeval Kvistentalis algul — oi, oi — oli lõbusam kui kuningas August Tugeva õuepeol ja pärast käre- dam kui Lützeni lahingus. Vana tudeng ei jäta ilmaski seda tooni ja olles vahest

tudengina oinasvaga, on ta vilistlasena härgelav. O m a jutu järgi muidugi.

Nüüd lubatagu, et leituan neile vahvaile eelkäijajale lisaks veel ühe tüübilise luiskaja — m a t k a l u i s k a j a . See on isik, kes on vähem või rohkem reisinud või matkanud ja siis alati tikub sõpradele, kodustele või võhivõrastelegi rääkima oma läbielamusi ja tähelepanekuid. Ka temas peitub seda sportlikku luiskamiskirge, mis ei lase keelel rahulikult olla, vaid otse kisub reisilugusid jutustama.

Ka meie inimesed on hakanud üha enam reisima ja külastama võõraid kohti, linnu ja kaugemaidki maid ja meresid. Tuhanded teevad kaasa sõite huvirongidel, üha rohkem autosid ja mootorrattaid ostetakse ja pannakse vurama kodust kaugematele teedele. Kes sõidab õppereisile, kes äriasjus või komandeerituna. Minnakse uusi tantse, riietamismoodi, keeli ja muudki õppima. Ikka rohkem sigib neid rahakaid, kes sooritavad päris luksusreise.

Ja tagasi tulles on igäüks neist niisama paljunäinu ja kõikteadja nagu kõik teisedki. Ses suhtes on inimlapsed eranditult kõik ühetaolised, ikas väiksemal või suuremal määral.

Kui keegi lausub: „...Varssavis? Jah, seal olin mina ka. Olgugi et ainult ühe päeva, aga...“, siis ei ole see enam tõsi. Tõeliselt peatus tema rong seal vahest paarkümmend minutit. Sest juhul, kui ta seal tõesti oleks peatunud terve päeva, teeks ta sellest oma jutustuses terve nädala. Ja kui ta seal oleks olnud nädala, siis kõlaks see kindlasti nii: „...Varssav? Jumal hoidku, seda linna tunnen ma läbi ja läbi. Olen elanud seal üle kuu aja...“

Kui keegi on vuristanud mõne ekskursiooniga paar päeva läbi Pariisi, Berliini, Londoni, Viini või Budapesti, siis sünnib lausa ime. Ei leidu ühtki teatrit, ühtki muuseumi, lühidalt, ühtki ruutmeetrit, kus see va kena mees poleks käinud. Kõike on ta näinud. Ta on Stokholmis hotellis elanud, kus just samal ajal elutses ka Greta Garbo. Viinis elas ta hotellis, kus just magas ka Hispaania ekskuningas Alfonso XIII ja Mysore maharadža. Göringi ja Willy Fritschi seltskonnad istusid just kõrval lauas, kui ta Berliinis kusagil lõunatas. Genfis nägi ta, kuidas neeguse erisaadik ühes öölokaalis makarone söi, kui tema tantsu löi. Ta oli just parajasti siis Budapestis, kui seal peeti seda ja seda kõmuprotsessi, mida ta kogu päeva pealt kuulas. Pärnus elas ta just selle ja selle ministri kõrval toas.

Ja mis ühes kodumaa linnas või Helsingis viimase kümne aasta jooksul üldse tähtsamat on juhtunud, seda on meie jutukangelane ise näinud.

Õnnetus on, kui kusagil seltskonnas keegi jutu sees teeb mingi märkuse või nimetab mõnd nime, millest sellane „paljureisinu“ saab kinni haarata. No siis läheb lahti! Räägib keegi näiteks rootsi einest, kohe torkab meie sõber-paljukäinu oma jutuga sekka: „Vaat kui teie just sellest räägite, siis tuleb mulle meele, et kui ma Rootsis olin...“ Aga sõnakestki pole ses tõtt! Noarootsis on ta käinud ja seal ühe vanamehega rääkinud, kes käis Stokholmis kalu müütamas.

Või kui keegi kusagil millegi kohta lausub, et

see on ameerikalik, siis kohe kähvab meie kangelane: „Ei noh, täiesti, täiesti! Ma ise Ameerikas kord nägin... teate, nimelt, kus New Yorgis need pilvelõhkujad... ma sõitsin oma autoga, kui äkitselt...“ Jne. Räägib niisuguse loo, et iga kõige uskumatum hakkab uskuma juttu pea suitsemisest ja muudest tundemärkidest, millest pidavat tundma luiskajaid.

Matkaluiskajad on alati maiad kinni haarama sellastest sõnadest. Ei leidu ühtki lauset, sõna ega olukorda, mis teda ei viiks oma lemmikjutulõngale: „Jah, minuga oli kord...“

Eriti pidulikel juhtumel või sõbralikel olenguil jutustavad nad ka galantseid seiklusi: „Kord mina, see oli...“ Eriline põnev-pinguli ilme tõmbub siis tema näole, ta kehitab end kuidagi nii tähtsamalt toolil ja jälle on üks valepomm maailmas rohkem.

Tõeliselt on ju küll iga niisuguse matkavale taga ka mingit tõtt, aga see kuulub hoopis teiste kontosse. Sellane matkaluiskaja on mõndki kuulnud ja näinud, mille juures aga ta ise ei saanud olla kaastegelane. Kuid teistele jutustamisel ta nihutab end osavasti asja keerisesse, et kõigil jääb mulje, nagu olekski tema see peategelane. See on ka kõige lihtsam meetod olematuid läbielamusi ümber teha: neid tuleb ümber jutustada oma arvele.

Ta on näiteks kord Berliinis üht kordnikku kõnetanud, kes juhuslikult mõistis saksa, prantsuse, inglise ja esperanto keelt. Ja nüüd ta siis pajatab otse imesid nende võõraste korralvurite keelteoskuse üle. „Jaa, seal on see kõik teisiti kui meil! Kui seal tänaval mõnd kordnikku kõnetad, kohe...“

Helsingis või Prahlas on ta ostnud kord paar piltpostkaarti ja pliatsi. Müüjanna on talle teenistuskohustuslikult paar korda vastu naeratanud ja temalt küsinud, kas ta vahest ei tahaks osta mõnd mälestusesemekest, kas talle linn meeldib, kas tal veel on mingeid soove, või midagi taolist. (Mida kõike iga müüjanna igale võõrale lausub.) Aga mis räägib või kirjutab sellest matkaluiskaja? „Ja need müüjannad seal! No, see on ju otse midagi jumalikkude! Kord ma... Noh, ja siis vaatas ta mulle nii sõbralikult otsa ja küsis lahkelt... Aga niisugused on nad seal kõik...“

Reisimine ja elu teistes linnades ja kaugemal mail, mälestus neist ja inimese fantaasia teevad igast meie kaaskodanikust hoopis teise inimese. Kartlikud, ebahuvitatavad, abitud ja väikesed inimesed, kes kodus päevast-päeva jagelevad oma pisimuredes ja kellest nii mõnigi peab arvestama igat senti, muutuvad oma reisimälestustes mingiks Chevalier' ja Rothschildi, elumehe ja rahavürsti ristsugutuseks. Nad jutustavad ja toovad näiteid oma julgusest, leidlikkusest, suurejoonelisusest, lõbusast tujust ja lahkusest, nagu oleksid nad kõikjal raha otse pildunud, nagu poleks nad kordagi olnud piinlikus seisukorras ja nagu poleks neile keegi midagi keelanud.

Ime avastub aga tões, mida lahendab üksainus moodne vanasõna: palju reisituid on pooleldi luisatud.

Edgar.

